RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 9.

Onsdagen den 27 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande februari.

§ 2.

Herr *P. Jönsson* i Färeköp aflemnade en motion, n:o 169, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till behandling af statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående ett andra ålderstillägg åt kammarskrifvaren vid flottans pensionskassa;

i anledning af underdånig ansökning om koncession å anläggning af jernväg från Kiruna station vid statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen till Svappavaara i Norrbottens län; och

angående upplåtelse till Stockholms stad af ett jordområde från förra häradshöfdingebostället Lindhof n:is 1, 2, 3 och 4 i Stockholms län.

§ 4.

Härefter föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *P. Waldenströms* motion, n:o 168, om ändrad lydelse af 32 § regeringsformen.

§ 5.

Föredrogs, men blef åter bordlagdt bankoutskottets memorial n:o 6.

§ 6.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända lagutskottets utlåtanden:

n:o 17, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866;

n:o 18, i anledning af väckt motion om ändring i stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878; och

n:o 19, i anledning af väckt motion angående ändring af 26 kap. 4 § byggningabalken, i syfte att åstadkomma tillräckliga och lämpliga lokaler för häradsrätternas sammanträden.

§ 7.

Till afgörande förelåg häruppå statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkterna 1—16.

Godkändes.

Ang. anslag till höjande af det mindre jordbruket.

Under *punkten 17* hemstälde utskottet,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, såsom bidrag till åtgärder, i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 11 januari 1901 angifna hufvudgrunder, för höjande af det mindre jordbruket, på extra stat för år 1902 anvisa ett anslag af 25,000 kronor.

Vid punkten fans fogad reservation af herr *A. Göransson*, som ansett, att i utskottets motivering bort inflyta ett yttrande af följande lydelse:

»I sammanhang härmed och i anledning af departementschefens, i fråga om kostnaden för dessa resor, uttalade mening om att för resornas ledare borde beräknas ersättning för biljett i andra och för deltagare i tredje klass, har utskottet velat framhålla betydelsen deraf att, till främjande af den samverkan, som bör ega rum för bibringande af de lärdomar och erfarenheter, hvilka utgöra dessa resors ändamål, ledaren och deltagarne böra intaga den ställning till hvarandra, att de vid gemensamma resor färdas i samma reseklass.»

Efter föredragning af punkten yttrade:

Herr Lindvall: Herr talman, mina herrar! Jag anser, att vi böra tacka i första hand chefen för jordbruksdepartementet, för att han bragt denna fråga på tal, och i andra hand statsutskottet, för att det lemnat sin tillstyrkan till ifrågavarande förslag. Jag är fullt öfver-

tygad om, att den härigenom för de mindre jordbrukarne öppnade utsigten att vinna ökad erfarenhet i sin verksamhet skall af dem helsas med tillfredsställelse, och jag anser, att vi icke böra frångå utskottets förslag, då i alla händelser hvad reservanten förfäktat är af mindre betydelse för frågan i dess helhet.

Ang. anslag till höjande af det mindre jordbruket. (Forts.)

Jag yrkar på det lifligaste bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Rinkaby: Herr talman, mina herrar! Då det nu är första gången, som landtbruket är företrädt af ett eget departement, så tror jag, att vi kunna med en synnerlig tillfredsställelse konstatera, att chefen för detsamma börjat i rätt ända. Han har nemligen sökt att i första hand taga hand om de smärre jordbrukarne och bringa dem en behöflig hjelp i kampen för deras tillvaro. Bland de större jordbruken, i synnerhet i de södra delarne af landet, kunna nog uppvisas många mönstergårdar, som äro fullt jemförliga med dem i vårt grannland, men deremot äro de nog färre bland de mindre landtbruken.

Redan för fyra år sedan anslogo hushållningssällskapen i de södra delarne af landet anslag för att bereda de mindre jordbrukarne tillfälle att resa till Danmark och studera dervarande husmansbruk. De lärdomar, som de genom deras sakkunnige ledare der inhemtade, hafva prisats ganska mycket genom uttalanden såväl på möten som i pressen.

Vid behandling under sistlidet års riksdag af ett utaf enskild motionär väckt förslag att bevilja anslag för dylika resor till Danmark uttalade jag den åsigt, att vi icke borde fästa alltför stora förhoppningar vid resultatet af dessa resor, väl vetande, att med de förhållanden, som stå oss till buds, det icke finnes någon möjlighet för oss att konkurrera med de s. k. danska husmansbruken.

Det är oss alla bekant, att husmansbruken i Danmark hafva baserat sina inkomster på nästan uteslutande djuruppfödning, och det lärer icke finnas någon möjlighet för oss att med nuvarande tullsatser täfla med danskarne uti ifrågavarande afseende. Vid ett mindre jordbruk åtgår den säd, som der kan produceras, hufvudsakligen till familjens underhåll, och inkomsten, som ett sådant jordbruk lemnar, måste grunda sig på djuruppfödning. Vid husmansbruken i Danmark, som hafva understöd af staten, har man också lagt an på att uppföda svin och exportera fläsk. Det ligger ju i sakens natur, att, om två handtverkare blefve förelagda samma arbete och den ene af dem finge de bästa verktyg, under det att den andre icke hade några, den senare icke kan lemna lika god arbetsprodukt som den förre.

Samma förhållande kan man anse ega rum mellan Danmarks och våra egna husmansbruk. De hafva majsen tullfri, men vi hafva tull att betala. Detta är en himmelsvid skilnad, då vi hafva samma marknad att konkurrera på. I Danmark kunna husmansbrukarne förtjena 5 kronor på ett svin, som de exportera, medan vi under nuvarande förhållanden förlora 5 kronor. Sådant kan väl icke uppmuntra till försök på detta område.

Jag känner mycket väl den nuvarande chefens för jordbruksdepartementet åsigter i detta hänseende, och jag tror, att det icke

Ang. anslag till höjande af det mindre jordbruket. (Forts.)

finnes någon ovillighet hos honom att bringa äfven de mindre jordbrukarne bistånd i detta fall.

Då frågan om majstullen förelåg, sökte man konstatera, att det vore omöjligt att borttaga tullen med hänsyn till bränvinshandteringen i södra delen af landet. Men en hvar, som närmare tagit denna handtering i betraktande, måste anse chefens för kontroll- och justeringsbyrån utlåtande för nonsens. Ty jag är fullkomligt öfvertygad om, att om påföljden för insmuggling af majs i brännerierna blefve lika med påföljden för smuggling af bränvin, så skulle det snart betaga bränneriegaren lusten att smuggla. Smugglingen måste han nemligen utföra i förening med andra, hvilket snart skulle leda till upptäckt. Och förtjensten af smugglingen kan aldrig komma att stå i rimligt förhållande till det straff, han får, om han upptäckes.

Jag tror således, att en förändring i afseende på majstullen utgör en nödvändig förutsättning för att chefens för jordbruksdepartementet förslag att genom studier bringa de mindre jordbrukarne bistånd verkligen skall lända dem till någon nytta i kampen för existensen.

En annan betydande fråga föreligger också. 1894 skref Riksdagen till regeringen och begärde att få en effektiv kontroll öfver gödsel- och foderämnen inom landet. Detta har låtit vänta på sig; och i stället hafva några företagsamma motionärer föreslagit en tull af 25 öre på superfosfat och menat, att detta skulle hafva samma verkan som en effektiv kontroll. Under de sista åren har emellertid en dylik kontroll kommit till stånd i Danmark; och allt hvad danskarne icke fått sälja i eget land har kastats öfver till oss, och vi hafva fått betala 25 öre i tull för en alldeles värdelös vara. Det är ingen möjlighet för de svenska jordbrukarne att upptaga konkurrensen, då våra förhållanden på sådant sätt skilja sig från dem, som finnas på andra sidan sundet.

Det torde vara obehöfligt att göra flera kommentarier i afseende på det föreliggande betänkandet, då jordbruksministern och utskottet inom den ram, der de kunnat röra sig, gjort allt för att visa sin välvilja.

Men då de af mig berörda frågorna stå i ett omedelbart sammanhang med en förbättring af de mindre jordbrukarnes existensvilkor, har jag med hvad nu är sagdt endast velat uttala min uppfattning i afseende på det föreliggande förslaget; och jag får på det lifligaste yrka bifall till detsamma.

Herr Henricson: I likhet med den förste talaren skall jag be att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra ett hjertligt tack för hans intresse för denna fråga.

Det är blott en enda liten punkt i motiveringen, der jag har en afvikande mening. Det är ju så, att hushållningssällskapen och staten skulle gemensamt bekosta dessa resor, om hvilka här är fråga. Det heter, att statens bidrag skulle utgå sålunda, att staten ersatte hushållningssällskapen för biljetter å jernväg för ledare och deltagare till utgångspunkten för studieresan. Men vidare säges, att sådan ersättning icke borde få beräknas för biljett i högre klass än, hvad anginge ledare, andra och, i fråga om deltagare, tredje klass. I detta afseende

ställer jag mig på reservantens ståndpunkt, nemligen att ledare och deltagare böra åka i samma klass. Ty dessa deltagare äro i allmänhet icke så vana att göra jernvägsresor, utan de kunna hafva stor nytta af ledaren äfven under sjelfva resan.

Ang. anslag till höjande af det mindre jordbruket. (Forts.)

Af detta skäl skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till herr Göranssons reservation.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Äfven jag vill uttala min tacksamhet till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för det initiativ, han tagit i denna fråga, då en enskild motion i detta afseende icke vunnit någon framgång.

Jag vill erinra den andre talaren i ordningen, att det icke endast är svingödningen och den dermed sammanhängande majsfrågan, som är det uteslutande eller ens hufvudsakligaste föremålet för dessa studieresor. Det är många andra saker, i hvilka vi och särskildt den mindre jordbrukaren ligger efter, och som deltagarne i dessa resor hafva stor nytta af att lära känna. Så t. ex. bostadsinredningen. Om man ser, huru en dansk landtman har sina hus inredda, så visar det sig, att det är en betydlig besparing i dessa anordningar. Vidare är det kreatursskötseln och den noggrannhet och omsorg i minsta detalj, med hvilken utfodringen sker. Vidare är det t. ex. hönsskötseln och en sådan sak som gödselstadens anordning, hvilket besparar en landtman så ofantligt mycket, fast det icke synes. Och många andra saker, som deltagarne i sådana resor få se, äro för dem lärorika. Jag är i tillfälle att kunna konstatera den nytta, sådana resor gjort i Halland, då jag sett de rapporter, som afgifvits af stipendiaterna. Dessa äro mycket upplysande. Först var det 8, som reste, och de fingo skrifva en gemensam rapport, men den var då icke fullt så belysande. Sedan har det föreskrifvits, att de skulle afgifva rapporter hvar och en för sig, och detta har gifvit en utmärkt inblick i, huru det förhåller sig med hvad de inhemtat och huru de hafva uppfattat hvad de sett.

I likhet med den siste ärade talaren kan jag icke finna, hvad det varit för skäl, som gjort, att statsutskottet förordat, att ledarne skulle resa i annan klass än deltagarne. Det har förut tillgått så, att de rest på samma klass. Man tager icke till ledare en person, som icke varit med förut, utan en person, som redan gjort en eller flera resor. Han kan samtalsvis under vägen gifva upplysningar om åtskilliga förhållanden; det blir, så att säga, en half föreläsning under resan, som gör stor, orienterande nytta. Jag skall derför, herr talman, anhålla om bifall till reservationen, så att det icke göres någon skilnad på klasser för ledare och deltagare.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg: Med anledning af herr Henricsons yttrande ber jag få meddela, att jag i allo delar hans och herr Göranssons uppfattning, att det ej vore lämpligt, att ledaren af de föreslagna studieresorna färdades å jernväg i annan klass än deltagarne. Illa skulle han, enligt mitt förmenande, uppfatta sin pligt, om han så handlade, ty ledaren bör ej försumma något tillfälle att fullgöra sitt uppdrag som lärare och rådgifvare.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag skola sjelfva studieresorna bekostas

Ang. anslag till höjande af det mindre jordbruket. (Forts.)

af hushållningssällskapen och af statsmedel blott godtgöras kostnaderna för resorna från hemorten till utgångspunkten för studieresorna. Det blir nog ej alltid händelsen, att ledaren och deltagarne åtföljas på denna färd, och då ledaren väl i de flesta fall blir en lärare vid landtbruks- eller landtmannaskola, mejerikonsulent eller länsagronom, hvilka sistnämnda hushållningssällskapens tjenstemän enligt kontrakt åtnjuta godtgörelse för resa i 2:dra klass å jernväg, vare sig han begagnar sig af denna klass eller ej, synes det mig äfven billigt, att staten lemnar godtgörelse enligt samma grunder.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Sedan herr talmannen framstält propositioner å de derunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 18—28.

Godkändes.

Härefter föredrogs *punkten 29,* angående anslag till skogsodlingens befrämjande.

Mom. a.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Sedan utskottets under *mom. b* gjorda hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Hjelmérus: Herr grefve och talman! Af det föreliggande betänkandet finner jag, att statsutskottet icke velat tillstyrka bifall till den af herr C. P. af Burén väckta motionen i hvad den afser yrkandet om statsanslag åt sådana landsting, som beviljat medel till inköp af skogsmark för bildande af länsallmänningar.

För min del har jag dock ett ganska stort intresse för det syfte, som motionären här afser att främja. Jag har nemligen den uppfattningen, att de enskildes skogar anlitas i högre grad, än som är med deras framtida bestånd öfverensstämmande, och jag tror, att genom den åtgärd, som i motionen föreslås, skulle man kunna åstadkomma en välbehöflig utvidgning af de kommunala skogarne, hvilket skulle, åtminstone i någon mån, motverka den alltjemt fortgående minskningen af de enskildes skogsområden.

Då emellertid statsutskottet redan afstyrkt motionen i denna del, skall jag icke tillåta mig att i frågans nuvarande läge framställa något yrkande, utan vågar endast uttala den förhoppningen, att, för den händelse motionen i framtiden kommer tillbaka, statsutskottet då ville behandla den något välvilligare, än hvad det gjort denna gång.

Herr Persson i Tällberg: Jag har visserligen icke något att anmärka emot det slut, hvartill utskottet kommit i förevarande fråga, men jag anser likväl, att den tanke, som finnes uttryckt i den af

herr Burén väckta motionen, nemligen att staten skulle lemna bidrag till inköp af skogsmarker för att bilda sockenallmänningar, är så beaktansvärd, att jag anser, att motionen förtjenar ett bättre öde än att i tysthet begrafvas. Skogens betydelse för den sjelfegande landtmannaklassens bestånd är så stor, att den knappast kan öfverskattas; och då vi veta, huru lättsinnigt många hemmansegare afyttra sin skog, är det statsmagternas såväl rättighet som skyldighet att med alla till buds stående medel träda räddande och hjelpande emellan. Jag vågar derför hoppas och bedja, att regeringen och särskildt herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet måtte egna denna fråga sin synnerliga uppmärksamhet.

Jag har endast vid detta tillfälle velat göra detta korta uttalande och har för öfrigt, herr talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

Häruti instämde herr *Lindhagen*.

Punkten 30.

Angående anslag till hamnanläggning på Öland.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att, för *anläggande af en hamn med lastbrygga i Grankullaviken å Öland*, finge af 1901 års skogsmedel användas ett belopp af högst 68,000 kronor.

Utskottet hemstälde,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Vid punkten fans fogad reservation af herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Göransson*, *Ivar Månsson*, *Svensson* i Olseröd och *Petersson* i Påboda, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning för närvarande icke må vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af punkten yttrade:

Herr Johansson i Möllstorp: Då jag tillhör den ort, denna fråga närmast berör, skall jag be få säga några ord.

Då Kongl. Maj:ts förslag om hamn i Grankullaviken kom fram, väckte det allmänt uppseende och förstämning i orten. Man hade på grund af det utlåtande, domänstyrelsen afgifvit i denna fråga, hyst förhoppning, att ett förslag om jernväg mellan kronoparken och Borgholm, som nu en tid varit under förberedande behandling, skulle ha kunnat såsom alternativt förslag tagas med till pröfning. Detta senare förslag har den goda egenskapen med sig, att det, med en ringa uppoffring från statens sida, tillfredsställer både statens och ortens intresse, hvilket hamnförslaget icke gör. För orten blir det till ingen nytta, för kronoparken verkar det icke heller på långt när till fyllest. Vid den kongl. propositionens afgifvande var jernvägsförslaget icke så

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

långt framskridet. Nu är emellertid teckningen rätt betydlig. Enligt till mig ankommen stiftelseurkund, skall aktiekapitalet utgöra minst 150,000 kronor och högst 450,000 kronor. Jag fick för omkring fjorton dagar sedan underrättelse om att minimibeloppet då var tecknadt och att teckningen pågår. Detta visar, att man i orten omfattar jernvägsfrågan med intresse.

Jag anser derför, att det nu föreliggande kongl. förslaget om hamn i Grankullaviken utan skada kan uppskjutas till ett följande år, då äfven jernvägsfrågan kunde tagas med till pröfning. Flere skäl tala derför: de skogfattiga socknarna, som jernvägen komme att genomlöpa, kunde derigenom lättare bli i tillfälle att på nära håll och från sin egen ö få köpa sitt behof af bränsle och byggnadsvirke, som nu måste anskaffas sommartiden från Småland. Komme jernvägen till stånd, skulle ortens utveckling i hög grad befordras, hvilket också bör ligga i statens intresse. Från kronoparken kunde en jemn och ständig afsättning ske året om. Den befarade förökningen i fraktkostnaden komme i hvarje fall att drabba köparen och konsumenterna, då skogseffekterna alltid säljas å auktion på platsen. Om med hamnförslaget en forcerad afverkning i kronoparken afses, tror jag knappast detta med fördel kan ske. Jag har hört från sakkunnigt håll, att lika fort som afverkningen der sker, måste fältet renrödjas från stubbar och affall, och ny skogssådd ske för att binda flygsanden.

Då jag i öfrigt i allo instämmer med reservanterna, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Oskar Larsson m. fl. i denna punkt afgifna reservation.

Herr Olsson i Fläsbro: Herr grefve och talman, mina herrar! Det synes mig vara alldeles klart, att staten härvidlag bör handla så, som hvarje enskild förnuftig menniska skulle göra, nemligen vidtaga möjligast bästa åtgärd, hvarigenom köpare af virket och goda pris kunna erhållas. Kronoparkens 500,000 timmerträd af 10 engelska tums brösthöjdsdiameter och derutöfver äro delvis så öfvermogna och rötskadade, att de måste afverkas med det allra första. Det är också detta, som Kongl. Maj:ts af statsutskottet tillstyrkta förslag åsyftar.

Mot platsen för den föreslagna hamnanläggningen har anmärkts — jag tror äfven af den föregående talaren, ehuruväl jag icke hörde det rigtigt — att den är belägen i norra änden af kronoparken och sålunda icke vore fullt lämplig. Ja, detta är nog sant, men då kronoparken sträcker sig ända till Grankullaviken, så torde herrarne förstå, att en ansenlig del af virket kan, och det med synnerlig fördel, nedfraktas till densamma. För öfrigt har förslag om annan plats varit å bane, och man har då närmast tänkt på Byxelkrok, men till följd af att en hamnanläggning der tarfvade ungefär 100,000 kronor mer och dessutom vore förenad med åtskilliga andra olägenheter, har Kongl. Maj:t föreslagit Grankullaviken.

Nu yrka reservanterna och den siste ärade talaren uppskof för att sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att närmare utreda frågan om anläggande af en jernväg från kronoparken ned till Borgholm. Denna jernväg skulle ha ett dubbelt syfte, ty dels skulle å densamma fraktas virke, dels skulle den ock blifva af väsentlig betydelse för orten. Ja,

om dessa syften kunna vinnas med den ifrågasatta jernvägen, och det i högre grad än med den föreslagna hamnanläggningen, så medger jag gerna, att en dylik jernväg vore något att tänka på. Men då nu detta, enligt min mening, alldeles icke blir händelsen, så har jag för min del icke kunnat biträda reservanternas förslag.

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

Enligt mig inom statsutskottet meddelad upplysning, är afståndet från kronoparken ned till Borgholm ungefär 5 mil. Att frakta oförädladt virke så pass långt på jernväg blir emellertid icke billigt; med den kännedom jag har om fraktsatserna på en liknande jernväg i norra Helsingland, tror jag mig bestämdt kunna säga, att fraktkostnaden här skulle gå till minst 50 öre för hvarje ordinär timmerstock. Om man dertill lägger kostnaden för virkets lastning å jernvägsvagnarna, så är man strax uppe till 60 öre, och dertill komma ytterligare utgifterna för virkets framforsling från stubben till jernvägen. Jag är alldeles öfvertygad om att man för dessa pengar kan få hvarenda pinne fram till Grankullaviken och dessutom kunna hafva ett ansenligt belopp öfver till amortering af hamnanläggningen derstädes. Enligt min mening kan virket från kronoparken endast i förädlad form fraktas å jernväg. Men icke kan väl staten företaga sig att anlägga ett sågverk å kronoparken, och icke heller torde någon enskild person befinnas villig dertill.

Vederbörande öfverjägmästare har beträffande jernvägens betydelse för kronoparken bland annat anfört, att om man beräknar jernvägsfrakten till Borgholm till 3 kronor 50 öre och försäljningspriset till 10 kronor, allt för en famn ved, så skulle en rätt afsevärd förtjenst kunna erhållas genom vedförsäljning. Om man emellertid sätter kostnaden för huggningen af en famn ved till 1 krona 50 öre, och likaledes beräknar 1 krona 50 öre för dess framforsling till jernvägen, och slutligen 1 krona för vedens lastning å jernvägsvagn, så återstår endast 2 kronor 50 öre som behållning per famn, såvida nemligen vilkoren äro sådana, att veden skall levereras fritt å jernvägsvagn i Borgholm, och inga extra kostnader tillkomma. Men på grund af den lilla erfarenhet, som jag har rörande sådana affärer, vet jag, att rätt betydliga extra omkostnader nästan alltid förekomma, så att jag tror, att dessa 2 kronor 50 öre åtgå dertill, hvadan statens inkomst af den tilltänkta vedaffären skulle i gynsammaste fall blifva lika med noll.

Med det anförda har jag velat uttala som min mening, att den föreslagna jernvägen icke kan medföra den nytta för kronoparken, som den ifrågasatta hamnanläggningen skulle komma att göra. Deremot medger jag naturligtvis villigt, att jernvägen skulle blifva af stor betydelse för orten. Men då det emellertid här gäller frågan om att finna lämpligaste sättet för att kunna med fördel afsätta virket från kronoparken, och då detta syftemål tydligen icke vinnes genom anläggandet af en jernväg, så anser jag för min del, att jernvägsfrågan bör behandlas för sig och icke bör eller ens kan sammankopplas med den fråga, som här föreligger.

Beträffande den större nytta för det allmänna, som jernvägen i jemförelse med hamnanläggningen skulle medföra, framhöll den siste ärade talaren, att nyttan af hamnen skulle blifva rakt ingen. Men

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

härvidlag förtjenar dock att erinra om Kongl. Maj:ts befallningshafvandes yttrande, hvilket återfinnes å sid. 120 i betänkandet. Det heter der: »Vid en jemförelse i detta hänseende mellan de olika slagen af kommunikationsanstalter förefölle visserligen å ena sidan oemotsägligt, att jernvägen blefve till väsentligare nytta, i allmänhet sedt, för betydligare del af ortsbefolkningen än endera eller till och med båda de ifrågavarande hamnarna, men å andra sidan vore just den öfriga delen af befolkningen, hvilken till följd af aflägsenheten från afsättningsort för sina produkter äfven efter jernvägens tillkomst vore minst betjenad af denna, den som bäst behöfde den lättnad i samfärdseln, som en närbelägen hamn erbjöde.» Af detta yttrande torde framgå, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser, att äfven hamnen blir af ej så ringa betydelse för det allmänna och att den till och med i visst afseende kan hafva företräde framför en jernvägsanläggning.

Jag har nu endast en anmärkning till mot reservanterna. De vilja, att Riksdagen skall skrifva till Kongl. Maj:t och begära förslag angående en jernvägsanläggning å Öland. Jag tror dock, att Riksdagen icke vill gå med på detta förslag, ty den kan icke på detta sätt uttala sig till förmån för en jernväg utan att närmare än hvad här är fallet veta de kostnader, som anläggandet af jernvägen skulle medföra. Det är enligt min mening icke skäl, att Riksdagen gifver regeringen vackra löften, förrän den är medveten om att både vilja och kunna uppfylla dem, när stunden kommer.

Jag ber, herr talman, att på dessa af mig i korthet anförda skäl få yrka bifall till statsutskottets nu förevarande hemställan.

Häruti instämde herr *Boström*.

Herr Lindgren i Oskarshamn: Till den utredning den föreliggande frågan redan erhållit dels genom det föredragna betänkandet och dels genom det, som här blifvit yttradt, har jag naturligtvis icke mycket att tillägga. Jag har emellertid begärt ordet för att få för kammaren redogöra för meddelanden, som jag erhållit såväl från personer i Borgholm som från de ledande männen för den tilltänkta jernvägen på norra Öland, deri uttalas samma farhågor, som representanten från Öland här nyss framförde. Vidare lemnar detta meddelande den upplysning, att det som nödvändigt ansedda minimiteckningsbeloppet nu är uppnådt. Dessutom uttalas önskningar i afseende å den förevarande hamnanläggningen och den tilltänkta jernvägen, och dessa önskningar finnas särskildt sammanfattade i en af ortens tidningar i en artikel, hvars sista stycke jag skall be att få uppläsa. Det lyder i något förkortad form sålunda:

I statsrådsprotokollet antydes, att möjligheten att få en jernväg till stånd icke är utesluten, om man nu bygger en hamn vid Grankulla, ett förslag, som man anser sig böra förorda, då jernvägsföretaget i närvarande stund ter sig »mycket ovisst». Härtill vilja vi endast genmäla, att jernvägsfrågan uppbäres af ett lifligare intresse än någonsin, *änskönt* man genom hamnbyggnadsprojektet sökt rycka undan sjelfva den grund, hvarpå jernvägsföretaget hvilar, eller det påräknade anslaget från skogsmedlen; ty ingenting synes oss *mera* ovisst än ut-

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts).

sigten att kunna engagera domänstyrelsen för en större summa i den blifvande jernvägen, *sedan* denna, så att säga, bundit sig vid den ofta nämnda hamnbyggnaden. *Så* frikostig är verkligen icke Riksdagen vare sig med anslag eller bidrag af statsmedel, att det är tillrådligt att bygga vår utveckling på en sådan förhoppning. För oss öbor råder ingen tvekan i valet af väg, och vi veta för visso, att bakom våra ord står en enhällig opinion, då vi säga: hellre må hamnprojektet falla, än vi gå miste om ett bidrag af skogsmedel till den planerade jernvägen, vilkoret för vår orts utveckling och framtid.

Vid sådant förhållande ansluter jag mig till reservationen.

Herr Kempe: Den fråga, som nu föreligger, synes ganska enkel från en synpunkt, nemligen den, som den ärade statsutskottsledamot, hvilken nyss här talade, framhöll. Han sade, att staten bör sättas i tillfälle att på så billigt sätt som möjligt realisera sin skogstillgång på Öland och att för detta ändamål en hamn borde anläggas på den nordligaste änden af ön, så att skogen skulle kunna föras ut i marknaden.

Det är ju gifvet, att äfven lokala intressen måste göra sig gällande i en fråga sådan som denna. Vi hafva två stycken öar derute i Östersjön, och dessa hafva endast ringa fått del af våra moderna kommunikationsmedel; men äfven de behöfva sådana för sin utveckling. Vi veta nu, att det är ganska svårt att få till stånd en hamnanläggning på Öland, enär endast ett par ställen erbjuda naturliga hamnar. Ett af dessa är Borgholms hamn, och dit söka också inbyggarne att leda trafiken. Om man nu kunde förena de lokala intressena med statens intressen, så vore ju detta till fördel för begge parterna.

Staten behöfver väl vid realiseringen af skogen icke nödvändigt sjelf låta ombestyra transporten och dylikt på en jernväg, utan det kan väl gå för sig här som på andra ställen, att staten på auktion utbjuder sina skogar och låter de privata intressena framträda och anbud göras. Då är det detta skoglösa Ölands befolkning, som i första rummet har intresse af att köpa skogen och att kunna frakta den till sitt hem på ett billigt sätt, hvilket icke synes kunna blifva fallet, om en hamn anlägges på nordligaste spetsen af ön. Dessa öbor, som äro så skilda från Sveriges kommunikationsnät, behöfva sannerligen på något sätt förmåner i fråga om samfärdsmedel för att kunna utveckla sig.

Det är med hänsyn till detta som jag vågar instämma med reservanterna och be herrarne betänka, att äfven denna del af Sveriges rike bör i någon mån tillgodoses.

Herr Larsson i Mörtlösa: Herr talman, mina herrar! Det afslagsyrkande, som framstälts i den till betänkandet fogade reservationen, innebär icke något afslag i sak, utan endast ett uppskof i syfte att få utredt, huruvida någon annan kommunikationsled än den i Kongl. Maj:ts proposition ifrågasatta kan bringas till stånd, så att man med den som utfartsväg kan afyttra den skog, som finnes å Böda kronopark. Äfven om det för ögonblicket kan synas vara fördelaktigare att genom en hamnanläggning vid Grankullaviken befrämja skogens af-

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

yttring, så finnes det dock härvidlag ortsintressen, som äfven de i någon mån böra kunna tillgodoses. Det kan väl icke synas otillbörligt, att man tillgodoser såväl statens fördelar å ena sidan som ock ortsintressena å den andra, om detta låter sig göra utan att staten blir lidande derpå.

Nu säger en talare på gefleborgslänsbänken, att reservanterna vilja få till stånd en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att en jernväg måtte anläggas å Öland. Något sådant kan jag för min del åtminstone icke läsa i reservanternas framställning. Der står endast, att reservanterna ansett det vara önskligt, »att frågan, om hvilken eller hvilka af dessa anläggningar böra af staten företrädesvis understödjas, varder i ett sammanhang till slutlig pröfning företagen». Det är alltså för att pröfva båda möjligheterna, som reservanterna framstält sitt afslagsyrkande och icke för att begära en jernväg.

Enligt hvad som uppgifves, skulle en jernvägsanläggning mellan Böda kronopark och Borgholm kosta 675,000 kronor. Man har nu tänkt sig, att staten dervid skulle biträda med högst 250,000 kronor. För att sedan få reda på huruvida någon lifligare teckning för den ifrågasatta jernvägen kan komma till stånd från ortsbefolkningens sida, samt äfven för att vinna större klarhet beträffande andra härmed sammanhängande förhållanden, vore det önskligt, att man finge en utredning angående denna fråga.

Med anledning af hvad jag nu anfört ber jag, herr talman, att för närvarande få yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition och bifall till reservationen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg: Herr talman, mina herrar! Enligt mitt förmenande har här en ganska olycksdiger sammanblandning egt rum mellan statens intressen och de lokala intressena på Öland, och jag befarar storligen, att staten, i den händelse att Riksdagen fattar sitt beslut i öfverensstämmelse med reservanternas förslag, länge får vänta på någon inkomst af Böda kronopark, liksom ock Öland på sin jernväg. Antages åter Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag, hyser jag den förhoppningen, att båda dessa önskemål temligen snart skola kunna realiseras. Jag ber emellertid att få för ett ögonblick taga kammarens tid i anspråk rörande denna fråga. Som herrarne torde hafva sig bekant, är Böda kronopark belägen i nordligaste delen af Öland inom socknen med samma namn. Parken har en areal af omkring 12,000 tunnland, deraf 10,400 tunnland äro skogbärande. Denna skog har under många år varit omsorgsfullt bevakad och äfven så omsorgsfullt skött, som det varit möjligt, men till följd af de dåliga kommunikationerna har man icke på långt när kunnat der uttaga det virke, som med hänsyn till skogens föryngring bort uttagas, hvarför ock en mängd träd tagit skada genom röta, hvilket framför allt lär vara förhållandet å parkens nordliga block vid och omkring Grankullaviken. För sju år sedan räknades antalet afverkningsbara träd af 10 tums diameter och deröfver vid brösthöjd, och enligt denna beräkning, hvilken — som jag kan försäkra — icke är för hög, belöper sig antalet till 500,000 stycken.

Af denna kronopark, hvilken, som sagdt, omfattar 12,000 tunn-

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

land, har staten under loppet af de fem sista åren haft sammanlagdt en inkomst af 72,000 kronor, medan utgifterna under samma tid uppgått till 68,000 kronor, hvadan således den årliga inkomsten ej stigit till högre belopp än 800 kronor, ehuruväl, om kommunikationer funnes, helt säkert genom extra afverkning af 200,000 träd, hvilka utan skada genast kunna uttagas, en inkomst af omkring 800,000 kronor kunde beredas statsverket. Under sådana förhållanden kunna herrarne väl förstå, att Kongl. Maj:t gerna vill söka råda bot för detta missförhållande.

Sedan många år tillbaka hafva ock förslag varit å bane, åsyftande att genom en hamnanläggning utföra virket från Böda kronopark. Man har dervid tänkt sig, att en hamn skulle anläggas antingen vid Byxelkrok på vestra kusten eller också vid Grankullaviken, i nordliga delen af ön. Ehuruväl en betydligt större virkesqvantitet skulle blifva åtkomlig genom en hamnanläggning vid Byxelkrok, måste man dock afstå från hvarje tanke på ett dylikt förslag, enär kostnaden för anläggandet af en hamn derstädes skulle uppgå till omkring 700,000 kronor; genom att deremot muddra upp inloppet till Grankullaviken till 2,4 meter under lägsta vattenståndet kan en god hamn för en kostnad af endast 68,000 kronor åstadkommas vid nämnda vik.

På sista tiden har emellertid framkommit förslag om att bygga en jernväg enligt Kosta-systemet mellan Borgholm och Böda kronoparks sydligaste ände. En sådan jernväg är beräknad att kosta 675,000 kronor, hvilken summa försigtigheten dock bjuder att höja till minst 700,000 kronor.

För byggandet af ifrågavarande jernväg har staden Borgholm under vissa vilkor tecknat 150,000 kronor, och äfven om vi antaga, att de fattiga kommuner, som ligga mellan Borgholm och Böda, skulle kunna bidraga med 50,000 kronor, återstår ändock att anskaffa 500,000 kronor, hvilket belopp väl är meningen att staten i form af aktieteckning, anslag eller lån skall tillskjuta. Men med denna jernväg hafva vi ej hunnit längre än till kronoparkens sydliga del; till den nordligaste återstår ännu 12 kilometer, och en jernväg dit kostar ytterligare 120,000 kronor.

Reservanterna synas, för att virket inom kronoparkens nordliga del skall blifva åtkomligt, hellre vilja bygga en jernväg för en kostnad af omkring 800,000 kronor än en hamn vid Grankulla för 68,000 kronor. Jag kan ej finna en dylik hushållning lämplig. Vi få äfven taga i betraktande, att virket kan realiseras till högre pris i en hamn vid Grankulla, än om det skall forslas på jernväg till Borgholm och der omlastas.

Jag har med detta velat påvisa, att byggandet af en jernväg från Borgholm till Böda kronoparks sydligaste ände icke på något sätt utesluter anläggandet af en hamn vid Grankullaviken, utan att dessa båda anläggningar komplettera hvarandra. Jernvägen blir till nytta för den sydliga och hamnen för den nordliga delen af kronoparken.

Reservanterna yrka på ytterligare utredning eller med andra ord uppskof med denna fråga till en obestämd framtid. Jag kan ej finna, att något annat vinnes genom ett dylikt uppskof, än att ytterligare en mängd träd förstöres å Böda kronopark. Eller hvilken utredning skall Kongl. Maj:t kunna prestera? Kongl. Maj:t kan ju icke under nu-

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

varande förhållanden grunda en utredning i jernvägsfrågan på annat än lösa antaganden och lösa siffror. Om deremot en hamnanläggning vid Grankullaviken kommer till stånd, blifva vi satta i tillfälle att tillförlitligt beräkna, hvilken värdeförhöjning kronoparkens träd derigenom undergått, och det blir sedan lätt att afgöra, med hvilket belopp staten bör understödja det tilltänkta jernvägsföretaget på Öland, hvilket företag jag önskar all möjlig framgång.

Jag tror icke, att det vore till nytta vare sig för Öland eller för staten, om ett ytterligare uppskof beslutades, och jag hemställer derför, om icke kammaren ville besluta i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts af statsutskottet tillstyrkta förslag.

Herr Ödman: Herr talman! När man som jag icke varit i tillfälle att följa med denna frågas behandling inom statsutskottet, måste man hålla sig till de handlingar, som finnas rörande detta ärende, för att med ledning af dem bilda sig en egen åsigt.

Af handlingarna tyckes emellertid framgå, att reservanterna haft bättre skäl för sitt yrkande än utskottet för sitt. De hafva sådana auktoriteter att stödja sig på som domänstyrelsen, kronofogden och hela befolkningen i den ort, som denna fråga rör. Domänstyrelsen har i sin skrifvelse vederlagt en stor del af det, som af föregående talare här blifvit anfördt emot den föreslagna jernvägsanläggningen. Jag ber endast att i korthet få påpeka detta.

Gent emot en talares utläggning angående de dyra frakterna å jernvägen vill jag blott åberopa domänstyrelsens svaromål i det stycke, der det heter, »att en jernväg såsom transportled från kronoparken skulle vara af större fördel än de ifrågasatta hamnarna, enär virkesutdrifningen från den långsträckta kronoparken till jernvägen blefve betydligt billigare än till någon af hamnarna». Det är ju en auktoritet, som här yttrar sig i rakt motsatt rigtning mot den, som af en föregående talare här gjorts gällande i fråga om de förhöjda fraktsatserna å jernvägen.

Kronofogden i orten har också anfört åtskilligt, som torde vara värdt beaktande. Han säger bland annat, »att sedan årtionden norra Ölands befolkning sökt åstadkomma för dem behöfliga förbättrade kommunikationer, uteslutande sjöledes, som antagits vara billigast, för hvilket ändamål med bidrag af landstinget, men hufvudsakligast af staten, kostnader till flera hundratusen kronor nedlagts för byggandet af lastbryggor med eller utan hamn, såsom vid Sandviken, Alfvidsjöbodar med flera ställen, men hade alla bemödanden så godt som misslyckats.»

Nu säges, att denna hamn skulle vara fullkomligt tillfyllestgörande. Vidare säges äfven, att den skulle ligga kronoparken närmare än jernvägen. Jag kan emellertid icke förstå ett sådant resonnement. Hela kronoparken är 12 kilometer lång, och om nu hamnen är i den ena änden af kronoparken och jernvägens slutstation i den andra änden, förefaller det mig, som om man icke skulle kunna påstå, att vare sig hamnen eller jernvägen ligger kronoparken närmast. För att hamnen skall kunna vara till nytta för utskeppningen, måste man väl hafva någon kommunikation å de 12 kilometer, som utgöra skogens längd,

och när nu domänstyrelsen säger, att det är billigare att frakta virket på jernväg till Borgholm än att forsla det till Grankullaviken, tror jag detta domänstyrelsens uttalande, till dess att det blir vederlagdt.

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

För öfrigt har denna hamn icke någon annan betydelse än som en utskeppningsort för ifrågavarande skog. Öbo, som jag är, bör jag i detta fall kunna tillmätas en smula vitsord; jag känner de förhållanden, som råda på öarne, och derför äro också öboarnes önskningar bestämmande för mig, ty dessa känna nog bäst, hvar skon klämmer, och det bättre än vi litet hvar. Jernvägen skulle för dem blifva till särdeles stor nytta, när det gälde att komma ned till hamnen. Då kunde hela arbetet med hamnanläggningarna på Öland koncentreras på en enda hamnplats, nemligen Borgholm, der äfven utskeppningen kunde ske.

Denna hamn vid Grankullaviken har icke heller någon betydelse för sjöfarten som nödhamn — jag kan yttra mig om den saken, såsom varande sjöman. Med den vind, som är den enda, då det kunde vara förenadt med fördel att der söka hamn, är det omöjligt att komma in i hamnen, och denna skulle för öfrigt blifva en rättfälla för alla de fartyg, som begagnade den; de kunde nog vara skyddade der, men de skulle icke kunna komma ut, när de ville.

Jag ansluter mig derför till reservanternas förslag, och jag gör det så mycket hellre, som det icke innebär något afslag, utan endast vill bereda ortsbefolkningen tillfälle att komma fram med sitt jernvägsförslag, och sålunda skulle vi nästa år, när båda förslagen föreligga, kunna bättre bedöma hela denna fråga. När man betänker, att den varit före allt sedan år 1875, så kan man ju tycka, att det icke skulle vara någon så synnerligen stor fara att dröja än ett år med dess afgörande; frågan skulle i alla fall under tiden kunna mogna och blifva mera klar.

För närvarande anser jag det alltså vara klokast att antaga reservanternas förslag och yrkar derför bifall till detsamma.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Som reservant i denna fråga ber jag att först få till bemötande upptaga några af de invändningar, som gjorts mot reservanternas yrkande.

Talaren på gefleborgsbänken började med det påståendet, att staten härvidlag bör handla alldeles, som den enskilde skulle handla. Denna regel har också Kongl. Maj:ts regering följt, då den framlagt denna proposition — och derom vill jag icke uttala något klander — och statsutskottet har i sitt utlåtande handlat efter alldeles samma regel och sagt, att det för sin del anser förslaget vara ekonomiskt rigtigt. Den satsen, att staten i sådana fall som detta bör handla alldeles som den enskilde, kan dock kanske tåla en liten granskning. Om, mina herrar, staten med afseende å sina skogsdomäner och sina anslag för ökandet af dessa skogar skulle handla alldeles som den enskilde, t. ex. som bolagen i Norrland, och om staten skulle hafva samma syften som dessa beträffande kronoskogarne, tror jag ej, att det vore skäl i, att vi talade så mycket och så vackert om den saken. Jag vågar påstå, att staten såsom skogsegare äfven har några — som jag skulle vilja kalla dem — ideella syften, fastän det naturligtvis icke i någon mån hindrar,

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

att staten söker handla ekonomiskt klokt och rigtigt, på samma gång som den också söker tillgodose medborgarnes sannskyldiga intressen. Man har vid afgörandet af denna fråga enligt mitt förmenande att tänka på den befolkning, som bor i den ort, der denna skogspark är belägen. Vi ha här en långsträckt, skoglös ö, hvars befolkning har behof af bränsle, sågtimmer och hvarjehanda skogsprodukter, och det är alldeles naturligt, att den med glädje skulle begagna sig af möjligheten att kunna tillgodogöra sig kronoparkens skogsprodukter.

Talaren på gefleborgsbänken sade vidare, att ortens befolkning icke skulle ha något emot, utan tvärtom ha intresse för, att en hamn anlades vid Grankullaviken. Jag ber då i detta fall få hänvisa till de sammanträden, som Konungens befallningshafvande i länet utlyst och afhållit med ortsbefolkningen. Jag kan emellertid för min del icke finna ett enda uttalande från dessa sammanträden, som uttrycker sympati för en hamn vid Grankullaviken, men väl för en sådan vid Byxelkrok, och detta beror väl derpå, att läget med hänsyn till befolkningens behof är så olämpligt. Ingen väg finnes dit och ingen har beröring med den platsen; Byxelkrok deremot har ett bättre läge, och dit finnes väg, och det är väl af denna anledning, antager jag, som Konungens befallningshafvande tillstyrkt hamnens förläggande vid Byxelkrok i stället för vid Grankullaviken. Befolkningen sjelf anser således, att byggandet af en hamn vid Grankullaviken och en utskeppning af skogsprodukter den vägen går stick i stäf mot dess eget intresse; och jag tror, såsom förut är nämndt, att man bör taga hänsyn äfven till denna befolknings behof och önskningar; inbyggarne der äro dock moder Sveas barn äfven de, fastän de bo der borta på den aflägsna ön i hafvet.

Talaren på gefleborgsbänken satte också i fråga, huruvida dessa båda syften — utskeppning af skogsprodukter och tillgodoseende af ortens intressen — skulle kunna vinnas genom det tredje alternativet. Jag vill i detta afseende hänvisa till de uttalanden, som de sakkunnige i denna fråga hafva gjort, och som sakkunnige betraktar jag då såväl öfverjägmästaren i orten som domänstyrelsen. Det tager kanske för lång tid att här citera dem, men de hafva emellertid båda uttalat som sin oförgripliga mening, att både statens och ortens intressen skulle blifva tillgodosedda genom det tredje alternativet. Öfverjägmästaren säger bland annat, »att en jernväg som transportled från kronoparken skulle vara af större fördel än de ifrågasatta hamnarne, enär virkesutdrifningen från den långsträckta kronoparken till jernvägen blefve betydligt billigare än till någon af hamnarne». Domänstyrelsen säger: »Att genom jernvägsförbindelsen med Borgholm och samtidigt med ett stort antal af öns skoglösa socknar kronoparkens afkastning för all framtid vunne en underlättad afsättning till, i jemförelse med de nuvarande, stegrade pris, vore utom allt tvifvel, och kronoparkens kapitalvärde måste för den skull anses varda genom jernvägsanläggningen ökadt». Emot det, som talaren på gefleborgsbänken yttrade, ställer jag dessa uttalanden af de sakkunnige. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet omnämnde i sitt yttrande, att han ansåg, att en olycklig sammanblandning af ortens och kronoparkens intressen här blifvit gjord. Jag vet nu icke, om man skall kalla detta för någon så olycklig sammanblandning. I den kongl. propositionen har statsrådet

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

sjelf yttrat, att »önskligast måhända varit, att frågorna, om hvilken eller hvilka af dessa anläggningar borde af staten understödjas, kunnat i ett sammanhang till slutlig pröfning företagas». Jag kan derför icke förstå annat, än att herr chefen för jordbruksdepartementet sjelf skulle hafva ansett det lyckligt, om man kunnat upptaga alla tre alternativen till pröfning på en gång. Han tillägger emellertid, att jervägsfrågan för det dåvarande icke var så utredd, att han kunde taga detta alternativ under ompröfning. Det är emellertid just detta vi önska, det och ingenting annat. Vi önska endast, att vid det slutliga afgörandet af denna fråga alla tre alternativen måtte kunna upptagas till pröfning. Här är ju alldeles icke fråga om att skrifva till Kongl. Maj:t och begära anslag eller understöd för en jernvägsanläggning, utan endast derom, att alla tre alternativen på en gång måtte komma under pröfning, och med den betänksamhet, som i allmänhet brukar utmärka Riksdagen och icke minst dess Andra Kammare, undrar jag, om det verkligen kan vara skäl att nu rusa åstad och fatta beslut om hamnanläggningen, eller om man icke bör uppskjuta frågan för att se, om det icke kunde vare möjligt att få en jernväg till stånd.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrade vidare, att, äfven om man beslutade sig för hamnanläggningen, det nog i allt fall skulle gå för sig att sedermera få jernvägsanläggningen till stånd. Ja, detta är ju möjligt, men jag vågar icke närmare inlåta mig på den saken. Han tillade vidare, att kostnaden för en jernväg nog komme att öfverstiga det nu beräknade beloppet, och att uppgjorda kostnadsberäkningar rörande nu ifrågavarande slags arbeten icke bruka hålla streck. Jag tror, att detta kan tillämpas äfven på beräkningarna för hamnanläggningen vid Grankullaviken. Den beräkning öfver kostnaderna, som ligger till grund för förslaget, är uppgjord för fem eller sex år tillbaka, och vi veta ju alla, huru allting sedan dess stigit i pris. Nu är det visserligen sant, att man tillagt 20 procent till denna kostnadssumma, men jag vill icke underlåta att betona, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vid uppgörande af sina kostnadsberäkningar utgått derifrån, att allt virket för hamnanläggningen skulle kostnadsfritt tagas från kronoparken. Detta är också en omständighet att räkna med, då ju virket har sitt penningvärde och kommer att få ett ökadt sådant, när man genom öppnande af en transportled kan få ut detsamma i marknaden.

Vidare känna herrarne, liksom jag, hurudana förhållandena äro med afseende på Ölands hamnar och huru ofantligt svårt det är att hålla dessa hamnar i godt skick. I detta afseende ber jag att få påminna derom, att vid 1887 års riksdag beviljades 30,000 kronor till en hamnanläggning vid Stora Rör och 11 år efteråt var hamnen obrukbar, så att Riksdagen nödgades bevilja 26,500 kronor för att iståndsätta den. Derför kan man väl icke heller här lemna ur räkningen, att dryga underhållskostnader komma att kräfvas, om man skall hålla en tjugu meter bred segelränna öppen in i en vik, som är uppfyld med flytsand.

Jag skall slutligen be att få erinra om hvad chefen för flottans stab säger i saken. Mången tycker kanske, att han mycket varmt förordat hamnen, men jag kan icke läsa hans yttrande på det sättet,

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

utan kan för min del ej finna, annat än att hans uttalande är gjordt med en viss reservation. Sålunda yttrar han: »Den hamnanläggning, hvarom här vore fråga, vore af den beskaffenhet, att densamma från sjöförsvarssynpunkt skulle å ena sidan kunna blifva af värde såsom nödhamn och replipunkt för torpedkryssare, kanon- och torpedbåtar, men å andra sidan kunna innebära fara, såsom inbjudande en fiende att för liknande ändamål eller för landstigningsföretag bemägtiga sig hamnen.»

Längre fram i sitt yttrande säger han vidare: »Hvad åter beträffade den fara, som en hamnanläggning vid endera af ifrågavarande platser möjligen skulle kunna medföra under krig, så syntes denna visserligen icke i någotdera fallet vara af beskaffenhet att kunna utgöra tillräckligt skäl för ett afstyrkande af en dylik anläggning». Han säger således endast, att denna fara icke är *tillräckligt* skäl att afstyrka hamnanläggningen, men *skäl* dertill är det dock. Lägger man till det skälet åtskilliga andra, enligt mitt förmenande tungt vägande skäl, tror jag, att skälen bli tillräckliga för att bifalla reservanternas förslag, till hvilket jag derför, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Fagerlund: Herr grefve och talman! Jag har i egenskap af chef för länsstyrelsen varit i tillfälle att uttala min mening i föreliggande fråga, och det betänkande, som afgifvits af länsstyrelsen, har också förelegat i statsutskottet och är delvis refereradt i dess betänkande. Det kunde således anses öfverflödigt af mig att nu yttra mig i denna fråga, och jag skall icke heller framställa något yrkande i densamma, men jag ber att få taga fasta på och uttrycka min gjädje öfver ett uttryck af herr chefen för jordbruksdepartementet, hvilket syntes mig innebära en förhoppning, att, äfven om den nu föreliggande kongl. propositionen vinner Riksdagens bifall, man dock kan räkna på understöd jemväl för den tilltänkta jernvägsanläggningen på Öland. Det är en verklig glädje att kunna återvända till hemorten med sådana förhoppningar, och de innebära också en osökt maning att söka på allt sätt drifva fram jernvägsfrågan till gagn för Öland.

Det är nog otvifvelaktigt, att frågan, sådan den nu föreligger, närmast är sedd ur synpunkten af statens omedelbara intresse, d. v. s. närmast gäller att bereda staten möjlighet att tillgodogöra sig den skog, som nu eljest blir för gammal och derigenom förderfvas eller åtminstone sjunker i värde. Men man kan också se frågan från en mera allmänt nationalekonomisk synpunkt och säga, att det ligger i statens intresse att tillgodose en så stor landsändas som Ölands behof af den hjelp, som kan åstadkomma en önskvärd utveckling för landsdelen.

Jag har, såsom jag nyss sade, intet yrkande att framställa, men jag ber att få uttrycka min tacksamhet till herr chefen för jordbruksdepartementet för de förhoppningar han ingifvit oss derom, att man snart kan vänta en framställning från Kongl. Maj:t om anslag till en jernvägsanläggning på Öland.

Herr Sjö: Det är nu 25 år, sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län första gången inkom till Kongl. Maj:t med ut-

redning och framställning rörande en hamnanläggning vid Byxelkrok på Öland. Sedermera hafva efter detta första steg verkstälts utredningar och kostnadsförslag, af hvilka ett slutade på icke mindre än 610,000 kronor, medan ett annat stannat vid 173,000 kronor. Sedermera hafva, såsom vi veta, framkommit dels ett förslag om byggande af en jernväg från Borgholm till kronoparken och dels ett annat, det nu färdigliggande, om anslag till byggande af en hamn vid Grankullaviken. Vederbörande kommuner hafva också blifvit hörda öfver såväl det ena som det andra förslaget. Hvad nu angår den projekterade jernvägen, så har, enligt mitt förmenande, öbefolkningen icke tillnärmelsevis för densamma visat sig hysa ett sådant intresse, att vederbörande kunnat fästa någon särskild uppmärksamhet dervid.

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

Emellertid har nu i fråga om hamnanläggningen från Kongl. Maj:t framkommit ett förslag, som också tillstyrkts af utskottet, och mig synes detta vara mycket tilltalande. Då staten har en så betydande skogstillgång som den, hvarom här är fråga, eller öfver 500,000 träd med tio tums diameter vid brösthöjd och deröfver, då bör väl staten också tillgodogöra sig den årliga afverkning, som kan ega rum å denna skog, och då detta enligt min åsigt icke kan åstadkommas på ett bättre och billigare sätt än genom den föreslagna hamnbyggnaden, kan jag för min del icke annat än biträda detta förslag.

Här har af en talare å kalmarbänken talats derom, att man äfven borde söka tillgodose öbefolkningens ideella intressen. Ja, det tror jag nog att vi vilja litet hvar på det sätt, att de förse sig med virke från skogen vid försäljningarna, de som andra behöfvande spekulanter. Af den utredning, som föreligger, framgår emellertid, att på ön icke kan afsättas ens hälften af det virke, som kronoskogen kan lemna. När så är fallet, måste man väl också se till att staten tillgodoser sina intressen på ett tillfredsställande sätt. När nu Kongl. Maj:t framlägger ett förslag, som i allo gör detta, tycker jag, att man bör hålla Kongl. Maj:t räkning derför, och fördenskull ber jag också att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Smith: Herr talman, mina herrar! Då jag har haft tillfälle att angöra denna hamn vid Grankullaviken åtskilliga gånger och gått ut och in med fartyg derstädes, anser jag det vara min skyldighet att yttra några ord i den föreliggande frågan.

En af de siste talarne har till stöd för sin kritik af den föreslagna hamnanläggningen åberopat det yttrande, som afgifvits af chefen för flottans stab, och ur detsamma lösryckt några meningar, som han begagnat till försvar för sitt resonnement. Min åsigt är emellertid, att skall man åberopa ett yttrande, bör man icke taga allenast en eller annan del af detsamma, utan man bör företrädesvis fästa sig vid sjelfva slutklämmen i yttrandet, och i detta har chefen för flottans stab — sedan han först talat om att utloppet till Grankullaviken skulle i händelse af behof kunna mycket lättare och säkrare spärras än inloppet eller inloppen till hamnen vid Byxelkrok — då Grankullaviken i alla hänseenden från sjöförsvarssynpunkt måste anses vara att föredraga framför Byxelkrok, tillstyrkt den upprensning af inloppet till Grankullaviken till ett djup af 3 à 4 meter under lågt vatten och en bottenbredd af

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

20 meter, hvarom domänstyrelsen hemstält. Det är således hufvudinnehållet i det yttrande chefen för flottans stab afgifvit, att han tillstyrker upprensningen af inloppet till hamnen. Detta är nu hvad som rör saken, sedd från flottans synpunkt.

Man bör emellertid taga äfven en annan sida af hamnens maritima betydelse i betraktande, nemligen dess betydelse för den civila sjöfarten. Enligt mitt förmenande skulle det vara till stort gagn för det ingalunda obetydliga antal segelfartyg, som kryssa upp och ned utefter kusterna af Öland och Gotland, om denna hamn utvidgades till 6 à 7 meters djup, då den kunde erbjuda ankarplats för hundratals fartyg.

Det enda att anmärka mot förslaget skulle vara, att bottenbredden och djupet äro något klent tilltagna; men får man väl blott hamnen i ordning och får erfarenheten visa, hvilka frukter sjöfarten kan komma att skörda af densamma, är det antagligt, att man föranledes att om 15 eller 20 år framkomma med ett nytt förslag om en större upprensning af inloppet.

Det har äfven framhållits, att inloppet lätt skulle kunna igenslammas af sand, såsom fallet är vid Rödhälla och Stora Rör vid Ölands vestkust. Jag tror ej, att detta skulle bli fallet här. Jag har flera gånger genom lodningar undersökt bottnen och har dervid blott funnit kullersten af större eller mindre slag, men någon sand har jag ej påträffat. Det är möjligt, att sådan kan finnas under stenen; men till synes fans, som sagdt, vid dessa undersökningar blott större eller mindre kullerstenar.

Det är en annan näringsgren af maritim art, om vi här måste taga i betraktande, och det är fisket. Kändt är, att det råder en allmän klagan öfver brist på tillgängliga hamnar vid Ölands kuster. Riksdagen har flera gånger beviljat anslag till dylika hamnar för att skydda fisket. Norr om Öland finnes ett ofantligt stort grund, Ölands norra grund, der fisken går till i riklig mängd och der densamma också är, efter hvad det säges, vissa tider på året bättre än i skärgården. Här har man gjort många försök att fiska, men det har ej funnits någon hamn, dit fartygen kunnat taga sin tillflykt, hvarför dessa löpt fara att förlora redskap och båtar. Derför har man der också måst upphöra med fisket. Äfven från fiskets synpunkt skulle det således vara fördelaktigt, om inloppet till Grankullaviken blefve upprensadt, så att hamnen blefve för fiskeflottans fartyg tillgänglig. Inloppet borde upprensas till 14 meters bredd i stället för den bredd af 6 meter, som det nu har, men upprensningen borde helst vara ännu större, i synnerhet vid mynningen af inloppsrännan.

På grund af de få ord jag nu yttrat, skall jag be att på det lifligaste få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och utskottets hemställan.

Herr Ivar Månsson: Herr grefve och talman, mina herrar! Vi reservanter ha trott, att vi borde gå regeringens önskan till mötes i så måtto, att vi sökte göra det möjligt för regeringen att taga dessa båda frågor under ompröfning i ett sammanhang. Det har af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttalats såsom en

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

önskan, och äfven vi reservanter ha ansett det lämpligt, att man ginge så till väga. Det är ej annat vi vilja. Vi önska, att denna jernvägsfråga och denna hamnbyggnadsfråga måtte gemensamt tagas under slutlig ompröfning; och utan ett uppskof af den här föreliggande frågan är en sådan pröfning ej möjlig. Det har visserligen sagts af herr chefen för jordbruksdepartementet och af Konungens befallningshafvande i orten, att det skulle vara lika lätt och måhända ännu lättare att lösa jernvägsfrågan, om hamnfrågan nu löses. Men för min del är jag af motsatt mening. Och jag är icke ensam om den meningen, att, om Riksdagen nu beviljar 68,000 kronor till denna hamnbyggnad, den måhända får öka på denna summa rätt väsentligt, dels innan hamnbyggnaden blifvit färdig och dels sedermera för sådana fall, som ju möjligen kunna inträffa, såsom att hamnen behöfver uppmuddras och dylikt. Det har här sagts, att jernvägen kan komma att kosta mer pengar än förslaget utvisar, men jag tror å andra sidan, att det icke vore otänkbart, att äfven hamnen kommer att kosta väsentligt mer än som beräknats. Sådant har man, när det gäller hamnbyggnader, sett många gånger förut. Ty dylika företag äro med hänsyn till kostnadsberäkningar de mest vanskliga, som finnas.

Hvarför skulle det då vara så brådskande att få denna fråga löst nu? Jo, det skulle vara derför, att det finnes en del öfvermogen skog i denna statens kronopark. Ja, det är ju ingen, som förnekar att så är, men ett års uppskof borde väl ej i detta fall ha någon så väsentlig betydelse. Detta uppskof behöfver ej, synes det mig, vara mer än ett år. Ortens befolkning finge då ett år på sig för att utröna, i hvad mån det funnes möjlighet att med statens tillhjelp åstadkomma en jernväg. Gör man så och det då visar sig omöjligt att på detta sätt få en bana till stånd, hade man åtminstone icke afskurit möjligheten för denna orts befolkning att få denna jernvägsfråga löst.

Nu har det sagts, att denna skog skulle få ett så väsentligt mindre värde, om den skulle fraktas på jernväg till Borgholm, än om den skulle utskeppas vid hamnen vid Grankullaviken. Men jag tror, att man dervid glömmer en högst väsentlig sak, och det är, att sådant virke, som ej lämpar sig för utskeppning eller ej tål dyrare frakter, om jag så får säga, kunde få användning å orter inom ön. Afståndet mellan Grankullaviken och Borgholm är ungefär fem mil, och denna bygd är temligen tätt befolkad. Der bör väl kunna afsättas rätt väsentligt af sådant virke, som ej lämpar sig för utskeppning. Det synes mig vara skäl, att man tager vara på detta virke, så att det kommer orten och öns befolkning till godo. Detta är ju en omständighet, som man bör taga i betraktande, då man talar om denna skilnad mellan jernvägsfrakt och skeppsfrakt.

När man sökt göra denna jernvägsfråga, om jag så får säga, så svårlöst som möjligt, har man äfven sagt, att det skulle vara nödvändigt att bygga jernvägen ända fram till Grankullaviken. Men hvarför skall då en sådan fordran uppställas? Något sådant kan ej vara rigtigt, och jag tror, att det äfven är af alla erkändt, att, om jernvägen drages ett stycke in till midten af denna kronopark, alla rimliga fordringar i detta afseende skulle bli tillgodosedda; och det senare förslaget är uppgjordt så, att jernvägen skulle gå till ett ställe, Fagerum, beläget

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

midt på kronoparken. Denna utväg skulle vara väsentligt rigtigare och bättre än att anlägga en hamn vid Ölands norra udde. Det kan ej vara lättare att tillgodogöra sig virket genom transport från parkens södra till dess norra del och en nyanlagd hamn vid öns norra udde, än genom jernvägstransport, om man låter jernvägen gå ett stycke in i kronoparken.

Det är dessa skäl, som jag tror att man bör tänka på och taga i betraktande, då man vill lösa denna fråga. För mig ställer sig saken så, att man ej rent uteslutande bör se denna sak från synpunkten af statens intresse. Gör man deremot detta och ser man uteslutande på statens intresse och ej på ortsbefolkningens och dess förhållanden, medgifver jag, att det är alldeles rigtigt och i sin ordning att bygga denna hamn. Men tager man äfven hänsyn till ortens befolkning och de anspråk denna kan anses ha, synes det mig, att man borde söka göra det möjligt för denna ortsbefolkning att visa den kraft och det intresse, som den eger för att få en jernväg till stånd. Anser man, att staten skall vara villig att först bygga en hamn och derför betala 68,000 kr. — och antagligen mycket mer deröfver — och att staten sedan i allt fall uti en snar framtid skall vara med om att bygga en jernväg samt dervid skjuta till så mycket penningar, som kan visa sig behöfligt, då tror jag det vara omöjligt och otänkbart att få denna jernvägsfråga löst. Det är denna fara, som uppskrämt orten der nere, när man der märkt, att det är allvar att bygga en hamn nu genast.

Det synes mig, som om man borde tänka på dessa förhållanden och taga denna fråga i ytterligare ompröfning. Vi behöfva ju blott, så vidt man kan se, ett års uppskof. Visar det sig sedan omöjligt att lösa jernvägsfrågan, visar det sig då omöjligt att få denna orts behof tillgodosedt på detta sätt, ja, då kan man ej hjelpa saken, utan då har Riksdagen i detta hänseende fria händer. Men Riksdagen har då åtminstone ej lagt hinder i vägen för denna öbefolkning, som jag anser vara förtjent af hjelp, om sådan är möjlig utan att göra oss sjelfva, om jag så får säga, någon skada. Det är dessa omständigheter, som gjort, att jag stält mig på reservanternas sida. Det är som sagdt här ej fråga om något annat än ett *uppskof*. Det är ju här ej fråga om rent afslag, utan det gäller för närvarande endast att ej nu bifalla den kongl. propositionen. Jag ber således att få yrka bifall till reservationen.

Herr Pehrson i Törneryd: Det har mycket förundrat mig under öfverläggningen om denna fråga inom utskottet, att man sammanblandat dessa båda frågor rörande en hamnanläggning på Öland och en jernväg på Öland. Samma sammanblandning tyckes nu göras under diskussionen i kammaren här i dag, och det är fortfarande för mig lika outgrundligt, hvarför man vill ställa frågan i ett sådant läge. Jag hade trott, att de båda frågorna voro så pass åtskilda från hvarandra, att man kunde betrakta dem hvar och en för sig och att detta vore det rättaste, samt att på den vägen den bästa lösningen vore att vinna. Nu hör jag emellertid, att det är så många här i kammaren, som förmena, att ett bifall till Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag angående en hamn vid Grankullaviken skulle göra det hardt nära omöj-

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

ligt för Ölands befolkning att tänka på att inom rimlig tid få en jernväg. Jag delar ej denna uppfattning, utan på de skäl, som förut ha blifvit anförda på den sida jag tillhör och till hvilka jag måhända skulle kunna lägga ännu något, synes det mig, att man bättre skulle befrämja såväl det ena som det andra ändamålet genom att låta detta vara detta och ingenting mer.

Tvenne föregående talare hafva gjort åtskilliga citat ur de utlåtanden, som af i frågan hörda myndigheter afgifvits. Man kan ju citera ganska olika. Den ene använder ett stycke af ett utlåtande, som passar honom, den andre ett annat; och genom att ur ett utlåtande lösrycka vissa stycken, så kan hvar och en hemta stöd för sin mening. Jag anser det emellertid vara på sin plats att härvidlag göra en liten erinran. Och jag vill då först vända mig mot herr Ödman, hvilken åberopade såsom auktoriteter domänstyrelsen och kronofogden på Öland, förmenande, att de hvar för sig uttalat sig för afstyrkande i fråga om den föreslagna hamnanläggningen.

Domänstyrelsen har, bland annat, utlåtit sig: »— — — — men å andra sidan borde härvid framhållas, att särskildt för afsättning af skogseffekter från kronoparkens nordligaste del, å hvilken stora qvantiteter öfvermogen och redan rötskadad skog funnes, en hamn i Grankullaviken vore af synnerlig betydelse, att fartygen uti denna hamn städse låge väl skyddade, att hamnens anläggningskostnad ej blefve större, än att genom utskeppning med mindre fartyg full ersättning borde kunna vinnas för de nedlagda kostnaderna, att denna hamn vore den enda för rimliga anläggningskostnader möjliga på norra Öland och att densamma såsom nödhamn borde blifva till gagn under kritiska förhållanden, om också endast för mindre djupgående fartyg. Slutligen borde ej lemnas oanmärkt, att, äfven om en jernväg Borgholm—Böda komme till stånd, en hamn i Grankullaviken det oaktadt fortfarande skulle ega betydelse för kronoparken, enär i synnerhet för en del gröfre virke sjöbefraktning alltid stälde sig förmånligare än forsling på jernväg.»

Hvad beträffar herr Ödmans påstående, att kronofogden skulle hafva afstyrkt hamnanläggningen, är detta nog sant. Men gent emot kronofogden ställer sig vederbörande Konungens befallningshafvande, som i sitt utlåtande säger: »att kronofogdens påstående om behöfligheten af jernvägen hufvudsakligast grundades på den föreställningen, att en tjenlig hamnanläggning icke skulle, till följd af ogynsamma naturförhållanden, kunna närmare kronoparken beredas, men föreläge tvenne förslag om sådana hamnanläggningar å platser, belägna nära intill kronoparken.»

Häraf finna vi, att Konungens befallningshafvande vederlägger kronofogdens påstående.

Herr Petersson i Påboda har anmärkt, att Konungens befallningshafvande tillstyrkt en hamn vid Byxelkrok, men afstyrkt anläggandet af en sådan vid Grankullaviken. Ja, det kan man nog säga. Men jag tror, att det torde vara rigtigare, att något modifiera detta uttryck ock säga, att Konungens befallningshafvande — liksom många här i dag — gjort sig skyldig till en sammanblandning af den föreslagna hamnen och den ifrågasatta jernvägsanläggningen; och, ställd

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

i valet mellan dessa två saker, har Konungens befallningshafvande större sympatier för jernvägen än för hamnen.

Herr Petersson i Påboda framstälde, liksom herr Ivar Månsson, anmärkning i fråga om den kostnadsberäkning, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts förslag, anseende densamma för låg. Dervidlag förbigingo emellertid båda talarne den vigtiga omständigheten, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen år 1900 höjt den för 5 à 6 år sedan uppgjorda beräkningen med 20 procent. Deraf kunna vi finna, att den beräknade kostnaden icke torde vara så ur vägen, som här blifvit framhållet.

Herr Petersson i Påboda anförde vidare såsom ett stöd för sin mening, hvad chefen för flottans stab yttrat. Ja, jag säger ännu en gång, att man kan läsa och citera dessa utlåtanden på olika sätt. Jag skall tillåta mig att läsa dem på det sätt, jag uppfattat dem.

»Slutligen hade», heter det i betänkandet, »chefen för flottans stab i infördradt utlåtande af den 27 november 1900 anfört: Den hamnanläggning, hvarom här vore fråga, vore af den beskaffenhet, att densamme från sjöförsvarssynpunkt skulle å ena sidan kunna blifva af värde såsom nödhamn och replipunkt för torpedkryssare, kanon- och torpedbåtar, men å andra sidan kunna innebära fara, såsom inbjudande en fiende att för liknande ändamål eller för landstigningsföretag bemägtiga sig hamnen. Vid Ölands östra kust funnes icke någon som helst hamn, som med trygghet kunde användas under alla vindförhållanden. De två så kallade hamnar, Kåreholm och Böda, som låge vid denna kust, vore för öfrigt alldeles oanvändbara såsom replipunkter. På ganska kort afstånd från Ölands vestra kust funnes deremot flera hamnar på fastlandet, hvilka med fördel kunde anlitas af flottans fartyg med undantag af första klassens pansarbåtar. Alldenstund Ölands östra kust hade en utsträckning af 78 nautiska mil från norra till södra udden och afstånden från dessa uddar till närmaste goda ankarplats vid fastlandet vore respektive 15 och 17 nautiska mil, så vore det för flottans smärre fartyg tvifvelsutan af stort värde under hårdt väder såväl som i händelse af förföljning, i fall en i nautiskt hänseende väl skyddad och i taktiskt hänseende för fienden svåråtkomlig hamn funnes att tillgå vid öns östra kust, helst nära dess midt. I afseende på belägenheten vore följaktligen Grankullaviken, om än icke den bästa möjliga, gifvetvis att föredraga framför Byxelkrok.»

Jag kan icke finna någon afstyrkande mening ligga i dessa ord; tvärtom har chefen för flottans stab, från den synpunkt han sett saken, äfven förordat Grankullaviken.

Här har i början af diskussionen talats om en aktieteckning för den projekterade jernvägen på Öland. Minimikapitalet vore tecknadt, sades det. Ja, det utgör, efter de handlingar vi ha att tillgå, 150,000 kronor. Denna aktieteckning är väl gjord med beräkning, att staten skall komma att i jernvägsföretaget teckna minst 250,000 kronor. Men äfven om så skulle blifva fallet, är frågan om jernvägen långt ifrån löst. Ty det återstår att anskaffa så mycket ytterligare som dessa båda summor sammanlagda. Och jag tror, att jag icke gör mig skyldig till något misstag, om jag säger, att det skall komma att visa sig mycket

svårt att anskaffa resterande hälften af det kapital, som kräfves för en jernväg, byggd på Öland efter Kosta-systemet.

Angående anslag till hamnanläggning på Öland. (Forts.)

Jag har för visso ingenting emot — om jag kommer att tillhöra Riksdagen den dag, då det är fråga om att hjelpa Öland att erhålla jernväg — jag har ingenting emot, säger jag, att staten på skäliga vilkor bidrager dertill. Men jag kan icke annat än på det allvarligaste och bestämdaste motsätta mig en sådan inblandning, som här i dag gjorts. Ty här är icke fråga om annat, än att staten skulle bygga en hamn för att kunna utskeppa sina skogsprodukter; och det skulle staten icke få, derför att Öland vill ha en jernväg! Nej, mina herrar, låt detta vara detta och låten oss få stanna der.

På de nu af mig anförda skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Erickson* i Bjersby instämde häruti.

Herr Elowson: Det synes mig vara otvifvelaktigt, att planen för en jernvägsanläggning på Öland icke är mogen, men att deremot skogen å Böda kronopark är öfvermogen. Derför är det ett nationalekonomiskt intresse, att en rationel afverkning af skogen å nämnda kronopark kan *snart* åvägabringas. Skulle Riksdagen, såsom jag förmodar, nu bevilja ett anslag till en hamnanläggning vid Grankullaviken, lärer denna hamn blifva af väsentlig nytta och gagn, äfven om i framtiden en jernväg på Öland kommer till stånd.

På grund af dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till regeringens af utskottet understödda förslag.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Derunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag derå och bifall i stället till den vid punkten afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation. Herr talmannen, som nu framstälde proposition å dessa yrkanden, fann propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i punkt 30 af förevarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den vid denna punkt afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Omröstningen utvisade 125 ja mot 76 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 32 och 33.

De i dessa punkter gjorda anmälanden lades till handlingarna.

§ 8.

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser.

Slutligen fans å föredragningslistan upptaget Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, med anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser.

Andra Kammaren hade till sitt andra tillfälliga utskott hänvisat dels en af herr *W. Styrlander* väckt motion, n:o 54, hvari föreslagits,

att Riksdagen ville anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga den förändringen i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m., att rättighet till utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser, äfven om den afser kortare tid än år, icke må beviljas under annan tid och utsträckning än den, som vederbörande kommunalstämma tillstyrkt;

dels en af herrar *Bengtsson* i Häradsköp, *Sjöberg* och *Johansson* i Aflösa väckt motion, n:o 131, hvari hemstälts,

att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t efter utredning täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej utskänkning å lägerplatser af vin och starkare maltdrycker må kunna vara förbjuden under sön- och helgdagar utom till vid måltider spisande gäster.

Utskottet hemstälde:

1) att herr Styrlanders motion icke måtte bifallas;

2) att Andra Kammaren för sin del måtte besluta,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t efter utredning taga i öfvervägande, huruvida ej utskänkning å lägerplatser af vin och starkare maltdrycker må kunna varda förbjuden under sön- och helgdagar utom till vid måltider å marketenterierna spisande gäster.

Sedan *punkten 1* blifvit uppläst, yttrade

Herr Styrlander: Då de båda punkterna med hvarandra hafva ett visst sammanhang, hemställer jag, att äfven andra punkten nu måtte få föredragas, och diskussionen få röra sig om båda punkterna samtidigt.

Sedan denna hemställan af kammaren bifallits, samt jemväl *punkten 2* blifvit föredragen, lemnades åter ordet till

Herr Styrlander, som anförde: Denna min motion, som utskottet afstyrkt, afser som bekant att söka få till stånd ett uttalande från Riks-

dagens sida rörande nödvändigheten af att åt kommunerna inrymma bestämmanderätt öfver utskänkningen å lägerplatserna.

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

Utskottet vitsordar, att det förekommit oordentligheter i sammanhang med dylik utskänkning, och att någonting följaktligen bör göras. Utskottet har också, med yrkande om afslag å min motion, framstält ett särskildt förslag, som återfinnes i punkt 2. Detta förslag är ungefär detsamma som det, hvilket framställdes vid förra årets riksdag och då äfven antogs af Andra Kammaren. Men, så vidt jag kunnat finna, har ett litet tillägg gjorts, nemligen i det afseendet att utskänkning skulle vara förbjuden under sön- och helgdagar utom till vid måltider *å marketenterierna* spisande gäster; dessa ord »å marketenterierna» hafva i år tillagts. Men jag tror i alla fall icke, att utskottet genom detta förslag löst frågan. Jag tror snarare, att om detta förslag skulle blifva lag, komme vi ur askan och i elden. Helt säkert kan man mot detta tillägg göra ganska befogade invändningar, nemligen ifrån den synpunkten, att det skulle leda till högst egendomliga konseqvenser. Under det att t. ex. beväringar och andra, som intaga sina måltider i kasernerna, skulle förbjudas att få ett glas öl till maten, skulle deremot hvar och en, som förtär sin mat på marketenterierna, således äfven civila personer, samtidigt kunna åtkomma maltdrycker. Jag antar, att det finnes många af kammarens medlemmar, hvilka, oafsedt hurudana åsigter de i öfrigt hysa i nykterhetsfrågan, anse sådana bestämmelser mycket egendomliga, för att icke säga orättvisa.

Utskottet medgifver i detta sitt utlåtande, att kommunerna kunna ha mycket stora olägenheter af dessa utskänkningar, och anser derför, att de borde ha medbestämmanderätt vid deras beviljande, men utskottet vill icke vara med om min motion, derför att det anser, att framställningen bort vara mera vidsträckt. Utskottet säger nemligen: »Hade framställningen afsett att åt kommunerna bereda utsträckt bestämmanderätt i fråga om *alla* slag af vin- och maltdrycksrättigheter, skulle utskottet hafva funnit förslaget synnerligen beaktansvärdt». Anledningen till att jag icke gifvit motionen den vidsträckthet, som enligt utskottets förmenande varit önskvärd, är den, att vid beviljande af vanliga rättigheter till utskänkning af vin och maltdrycker hafva kommunerna genom kommunalstämma och kommunalnämnd redan nu vetorätt, så att, om båda motsätta sig sådan utskänkning, kan den icke medgifvas. När fråga åter är om medgifvande af rättighet till utskänkning af vin och maltdrycker vid måltider åt spisande gäster, skall kommunen höras: kommunalnämnden skall nemligen yttra sig om åtskilliga förhållanden. Vid bestämmande slutligen af de i 7 § omnämnda rättigheter för kortare tid, såsom till utskänkning å fartyg och vid badorter, hafva kommunerna icke alls någon bestämmanderätt. Hufvudsakligen torde det af mig citerade yttrandet i utskottets utlåtande afse att framhålla, det kommunerna äfven i sistnämnda fall borde hafva bestämmanderätt. Hvarför jag icke tagit med dessa i 7 § omnämnda kategorier — särskildt rätten till utskänkning å passagerarefartyg — beror på följande omständigheter. Beträffande utskänkning å passagerarefartyg är nemligen redan nu bestämdt, att sådan blott får ske, när fartyget är i gång, samt, när fartyget är i land, endast till besättningen eller dem, som intaga måltid ombord å fartyget.

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

Dessutom skulle det i detta särskilda fall erbjuda ganska stor svårighet att inhemta yttrande af kommunerna eller åtminstone att lemna dem bestämmanderätt, ty ett passagerarefartyg passerar ju ofta under sina resor många kommuner, och det kunde då inträffa, att en kommun medgåfve dylik utskänkning, men en annan vägrade detta, hvilket skulle föranleda svårigheter ur formel synpunkt.

Hvad åter beträffar utskänkningen vid badorter, så har denna icke medtagits af det skäl, att såväl der anstälde läkare som ock badgästerna sjelfva kunna kontrollera, att utskänkningen dervidlag skötes på någorlunda tillbörligt sätt. Dessutom bör bemärkas, att åt både passagerarefartyg och badorter äfven kan beviljas rätt till bränvinsutskänkning, ja oftast är försäljning af vin och maltdrycker förenad med bränvinsutskänkning, hvilken sistnämnda ju medförer rätt till utskänkning af vin och maltdrycker utan särskildt tillstånd.

Således har det saknats anledning att särskildt medtaga dessa slag af utskänkningsrättigheter.

Deremot anser jag, att det förekommit mycket starka anledningar till yrkandet om att invid lägerplatser belägna kommuner skola få bestämmanderätt i afseende på maltdrycksutskänkningen å sådana platser. Jag har nemligen ifrån min hembygd exempel på hvarthän det ledt, att kommunen icke haft bestämmanderätt härvidlag. Inom den kommun, der jag är bosatt, och dit Vesternorrlands regemente förlagts, hade vi lyckats åstadkomma stängning af krogarne under sön- och helgdagar. Men så flyttade lägret dit, och mot kommunalnämndens afstyrkande beviljades der rätt till fri utskänkning, icke allenast till militära personer, utan äfven till hvar och en, som kom till lägret och ville köpa vin och öl. Der förut under sön- och helgdagar varit lugnt och stilla, uppstodo nu efter lägerkrogens tillkomst oordningar och bråk. Och det vore icke så farligt, om det härvidlag endast gält militärer, ty då hade militärbefälet kunnat upprätthålla ordningen, men nu samlades äfven civila till lägerplatsen under sön- och helgdagar och berusade sig der, hvarefter de gingo eller rättare fraktades utom lägerområdet, hvarest de anstälde ofog och bråk. Och kommunen får dragas med dessa olägenheter. Kommunalnämnden opponerade sig visserligen emot, att det skulle bli sådan utskänkning, men Kongl. Maj:t fäste icke något afseende dervid.

Det är för att kommunerna måtte bli i tillfälle att värja sig för dylika oordningar inom sitt område, hvilka alltid uppstå genom inrättandet af dessa krogar, som jag velat få till stånd ett uttalande i frågan.

Man kan möjligen invända från militärt håll, att det kan ligga en viss fara i detta, ty det skulle kunna finnas kommuner, som vore så kitsliga, att de helt och hållet kunde förbjuda all utskänkning både hvardagar och söndagar. Jag tror icke, att någon fara i detta afseende föreligger, och om det också skulle finnas någon enda kommun, som skulle fatta ett sådant beslut, stode det ju alltid vederbörande öppet att skaffa sig åtminstone rättighet till försäljning af maltdrycker och vin till maten, ty min motion afser ju ej det särskilda fallet, utan endast utskänkning, en fullständig och fri utskänkning.

Dessutom synes det mig, att vi hafva en särskild anledning att

fästa oss vid denna fråga nu, då det gäller en så väsentlig utsträckning af öfningstiden. Hvad beträffar badorter och passagerarefartyg, är det ju der endast fråga om en kortare tid af året, men under alla omständigheter hafva vi ju att för framtiden motse minst 7 à 8 månaders vapenöfning, och om det icke blir en rättelse i förevarande afseende, få kommunerna dragas med krogar, hvilka kunna blifva mycket obehagliga.

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

När nu utskottet i hufvudsak har stält sig på min sida, nemligen deri att kommunerna borde hafva bestämmande eller åtminstone medbestämmande, synes det mig, att det hade varit alldeles naturligt, att utskottet fortsatt resonnementet och sagt: Om vi också ej velat vara med om att gifva kommunerna fullständig bestämmanderätt, böra vi åtminstone kunna tillstyrka en medbestämmanderätt, så att kommunerna må höras. Jag är öfvertygad, att det vore nyttigt för denna fråga, om den kunde remitteras tillbaka till utskottet, derför att man då möjligen skulle kunna få en lösning i den af mig senast angifna rigtning eller möjligen för att man skulle kunna, under det frågan låge i utskottet, komma in med någon motion i den rigtning, som utskottet uttalat sig för. Jag tager mig derför friheten att yrka återremiss till utskottet.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Fläsbro, *Johansson* i Öija, *Hammarström*, *Nydal*, *Kvarnzelius* och *Åkerlind*.

Vidare anförde:

Herr Sjöberg: Då jag anser, att mycket vore vunnet, om utskottets förslag blefve antaget, ber jag att få yrka bifall till detsamma.

Herr Sjö: Jag kommer att ansluta mig till motionären herr Styrlanders förslag om återremiss. Herrarne erinra sig, att i fjor fattades af denna kammare ett ungefär liknande beslut som det af utskottet nu framstälda förslaget. Saken gick derefter såsom vanligt till Första Kammaren, och Första Kammarens tillfälliga utskott motiverade sitt afstyrkande af denna kammares beslut med sådana motiv, att jag ber att få besvära herrarne med att läsa upp några rader ur utlåtandet. Utskottet sade, bland annat: »Skall fosterlandsvännens förhoppning om svenska folkets villighet att för sitt lands försvar åtaga sig en utsträckt värnpligt kunna vänta snart förverkligande, måste folket vinna den öfvertygelsen, att de platser, dit dess söner samlas för att vinna utbildning för detta syfte, äro omhägnade af sedlig tukt, och att intet underlåtes af det, som kan göras för att skydda de unga mot frestelse och fall.»

I sammanhang härmed skall jag be att få nämna, att i min valkrets har under de senaste dagarne eller veckorna en kapten rest från socken till socken och meddelat upplysningar om det kongl. härordningsförslag, som vi hafva att här i riksdagen behandla. Det har berättats mig, att på dessa sammanträden hafva personer uttalat sig för att krogrörelse skulle bannlysas från lägerplatserna. Ynglingarne komma hem från lägerplatserna och tala om, att herrar officerare, de

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

numera s. k. lärarne — ty man liknar ju våra kaserner på grund af den utbildning, som de unga skulle vinna deri, vid folkhögskolor, och alltså kan man lika gerna kalla officerarne för folkhögskolelärare, som för befäl — hvilka stält till en krog, der ynglingarne beredts tillfälle till att förstöra sina penningar och måhända äfven sig sjelfva. Det är icke angenämt för föräldrar och målsmän att få höra sådana uttalanden från sina unga söner.

Att något bör göras för att taga bort krogarne från lägerplatserna, tror jag, att vi litet hvar äro ense om, ty skola de unga männen gå ut och öfva sig för fosterlandets försvar och kanske ligga ute längre tid än hittills varit fallet för krigsöfningar, så fordras i första rummet, att deras lärare eller befäl gå före med goda exempel icke blott i lära, utan äfven i lefverne. Det har berättats mig, att på lägerplatserna har till och med underbefälet användt icke allenast öl och bränvin till maten, utan efter middagen hafva de satt sig ned och druckit sitt kaffe med punsch eller konjak. Jag undrar, om detta är såsom det bör vara. Det är icke underligt, att dessa herrar fordra icke allenast större dagaflöning, utan äfven större årsaflöning, när de lefva på det sättet. Herrar officerare och underofficerare borde föregå med bättre exempel både i lära och lif. Endast på sådant sätt skulle det kunna blifva, såsom herrar officerare predika ute i bygderna, en folkhögskolebildning af utmärktaste slag, som man kan tänka sig. Det är för att åstadkomma någonting sådant och för att krogrörelsen vid lägerplatserna, ja, äfven vid andra undervisningsanstalter för militärt ändamål, må undanrödjas, som jag gerna skulle se, att kammaren bifölle herr Styrlanders yrkande om återremiss, på det att vi måtte få något bättre i den vägen.

Häruti instämde herrar *Jönsson* i Mårarp och *Jansson* i Edsbäcken.

Herr Lindgren i Islingby: Första Kammarens tillfälliga utskott, som vid föregående riksdag behandlade denna fråga, talade så vackert och så fosterländskt i sitt utlåtande, att det är rigtigt öfverraskande, och man hade anledning att vänta, att utskottet skulle komma med ett rigtigt effektivt förslag till realiserande af den vackra tanke, som af herr Sjö uttalades. Men det enda, nämnda utskott anser skulle kunna göras åt frågan, det är, att vederbörande militärbefäl skulle kunna åstadkomma en rättelse till det bättre härvidlag. Utskottet säger: »Främsta pligten i detta afseende måste åligga vederbörande militärbefäl; och utskottet hyser den fasta öfvertygelsen, att derest krigsstyrelsen med det allvar, sakens vigt påfordrar, fäster arméfördelningschefernas uppmärksamhet på nödvändigheten af att ifrågavarande missförhållanden genom allvarligt ingripande och välbetänkta anordningar afhjelpas eller förekommas, skall ock visa sig, att de nu öfverklagade anledningarna till missnöje med marketenterirörelsen å lägerplatserna verkligen också kunna öfvervinnas.»

Ja, vore det nu så, att marketenterirörelse uteslutande afsåge tillgodoseende af öl för truppernas behof, då vore derom mindre att säga, men det är ju så, att vid lägerplatserna etableras ölutskänknings-

ställen för att tillfredsställa allmänhetens behof, och följden af dessa utskänkningsställen blir, såsom Andra Kammarens tillfälliga utskott i sitt förevarande utlåtande anfört, der det heter: »Att vin- och maltdrycksutskänkningen å lägerplatserna i flere fall föranledt oordningar, är ostridigt. I synnerhet torde detta vara förhållandet under sön- och helgdagar, då civila besökande till stort antal från omkringliggande bygd, ja äfven från mera aflägsna trakter medelst särskildt anordnade extratåg besöka lägerplatserna och flitigt begagna det erbjudna tillfället att å dervarande ölutskänkningar berusa sig och dymedelst ej så sällan icke blott ställa till oordningar, utan ock göra sig odugliga till arbete under påföljande dag.»

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

Då det nu förhåller sig på det sättet, är det klart, att detta är förenadt med obehag för kommunerna, och utskottet erkänner detta förhållande, då det medgifver, att respektive kommuner vid lägerplatserna kunna hafva mycket stora olägenheter af utskänkningen derstädes och att de förty borde ha medbestämmanderätt vid deras beviljande. I anledning af detta utskottets utlåtande tycker jag, att utskottet borde hafva tillstyrkt en sådan medbestämmanderätt, men till sist säger utskottet så här: »Och utskottet vill i detta sammanhang uttala den förhoppning, att i den nya förordning angående försäljning af vin och maltdrycker, som ej länge torde låta vänta på sig, hänsyn tages till önskemålet om utsträckt kommunal bestämmanderätt i hithörande frågor». Det nu anförda tycker jag tala för att utskottet snarare borde hafva tillstyrkt motionen än yrkat afslag å densamma. Jag skall i alla händelser be att få instämma i herr Styrlanders yrkande om återremiss.

Herr Eklund i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Då jag varit i tillfälle att inom utskottet deltaga i behandlingen af föreliggande fråga, har jag begärt ordet för att angifva de synpunkter, som föranledt utskottet att framkomma med ett sådant yrkande som det nu föreliggande. Utskottet har, som af flere talare här påpekats, erkänt, att vin- och maltdrycksutskänkningen å lägerplatserna verkligen föranledt oordningar, som böra i ordningens och sedlighetens intresse snarast möjligt stäfjas. Det torde ej heller af någon kunna bestridas, att denna utskänkning i den form den nu på åtskilliga lägerplatser förekommer är olämplig.

Här förelågo nu för utskottet två förslag till afhjelpande af de angifna missförhållandena. Det ena är herr Styrlanders förslag, som går ut på införande af sådana bestämmelser, att kommunalstämma skulle få absolut vetorätt gent emot utskänkningen å lägerplatserna, och det andra innefattas i den motion, som väckts af herr Bengtsson m. fl. och hvilken afser att åstadkomma ett förbud mot utskänkning under sön- och helgdagar. När utskottet nu fick att behandla denna fråga, är det gifvet, att, då utskottet insåg, att något borde göras, utskottet ville välja den väg, som syntes utskottet vara lättast och närmast förande till målet. Då syntes det utskottet, att ett tillstyrkande af den motion, som afsåg inskränkning i sön- och helgdagsutskänkningen, borde vara lämpligast. Herr Styrlander har visserligen rörande detta förslag sagt, att det skulle vara otydligt, äfven sådant

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

det nu föreligger, och att det i viss mån skulle kunna innebära en orättvisa. Denna orättvisa skulle då ligga deri, att utskänkning till civila personer likväl skulle kunna ske under sön- och helgdagar, medan deremot manskapet icke skulle vara i tillfälle att få öl. Men vi hafva emellertid ansett, att om man till en början åtminstone kunde åstadkomma det att under nämnda dagar få bort den allmänna utskänkningen, som icke står i något samband med spisning, skulle ändå åtskilligt vara vunnet.

Inom utskottet har uppgifvits, att till en del lägerplatser anordnas om söndagarne extratåg och att det kungöres vidt omkring i bygderna, att sådana extratåg anordnas. Klart är, att det under sådana omständigheter blir ett stort folknöje att fara till lägerplatserna. Det är gifvet, att den publik, som sålunda kommer till dessa lägerplatser, hufvudsakligen begagnar sig af utskänkningen af maltdrycker mellan måltiderna. Jag tror sålunda, att skulle man kunna åstadkomma ett förbud för åtminstone denna art af utskänkning, skulle dermed åtskilligt vinnas. Första Kammarens tillfälliga utskott invände mot det förslag, som antogs af denna kammare i fjor, att det skulle vara otydligt. Utskottet tror sig nu hafva fått bort denna otydlighet genom att inskjuta orden »å marketenterierna». Jag kan för min del ej bedöma, huruvida Första Kammaren kan finna detsamma, men nog synes det mig i alla händelser, att den invändning, som då gjordes, derigenom skulle vara borta.

Hvad angår herr Styrlanders motion, så är det ju gifvet, att utskottet, med den uppfattning som det i betänkandet gifvit till känna, icke skulle vara obenäget för att framkomma med något förslag, som gåfve kommunerna medbestämmanderätt i denna fråga, då kommunerna gifvetvis hafva stort obehag af här omnämnda utskänkning. Men motionären har föreslagit något mer än en sådan medbestämmanderätt. Han har nemligen velat gifva kommunalstämman ett absolut veto i denna fråga. Han vill således, att kommunalstämman i detta fall skall tillerkännas större befogenhet än den har med afseende å permanenta utskänkningar. I 5:te paragrafen i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885 stadgas, att om man vill idka permanent utskänkning, skall man begära det hos kommunalnämndens ordförande. Han skall inhemta kommunalnämndens utlåtande och förelägga frågan för kommunalstämman. Om båda myndigheterna, nämnden och stämman, enas om att utskänkningen ej må ega rum, är frågan förfallen, men om endera eller båda dessa myndigheter tillstyrka bifall, skall frågan afgöras af Konungens befallningshafvande. Om motionären nu inskränkt sig att yrka genomförande af lika bestämmelser vid fråga om utskänkning å lägerplatserna som vid fråga om permanenta utskänkningar enligt 5:te paragrafen, skulle åtminstone jag för min del icke hafva varit obenägen att gå med på hans framställning, men då han afser att åstadkomma en undantagslagstiftning, som i fråga om denna särskilda art af utskänkning skulle gifva kommunen en vidsträcktare befogenhet än den eger i afseende å de permanenta utskänkningarna, synes detta mig vara formelt oegentligt, och jag för min del har icke kunnat vara med om hans framställning.

Det faller af sig sjelft, att jag icke har annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

Herr Styrlander: Det förslag, som utskottet här framstält, är enligt min åsigt ingenting annat än ett lappande på gammalt kläde och gör, att man aldrig kan få frågan löst. Hvad jag vill hafva fram är ett uttalande från Riksdagens sida i sjelfva principfrågan: skall en krog kunna inrättas inom en kommun utan kommunens hörande eller utan dess medgifvande? Det kan ju hända, att man ej bör gå längre nu, än att krogarna icke skola kunna inrättas utan kommunernas hörande. Men jag frågar: hvarför har utskottet, om det, såsom vi hörde, verkligen *vill* saken, icke gjort något uttalande i det hänseendet? Det skulle hafva inneburit en inskränkning i min motion, och en sådan hade utskottet varit fullt berättigadt att göra. Jag tror, att det är så mycket nödvändigare, att Riksdagen nu gör ett uttalande i denna fråga, som maltdrycksförordningen för närvarande är föremål för utredning och man söker få fram ett bättre förslag till förordning. Enligt min åsigt är det af den allra största vigt, att, då vi icke, efter hvad man hört uppgifvas, hafva att till denna Riksdag vänta något förslag till ny maltdrycksförordning, utan antagligen den gamla eller kanske någon ny komité kommer att förbereda förslaget, komitén hade ett bestämdt uttalande från Riksdagen i den frågan, om krogar skola kunna inrättas inom en kommun utan dess hörande. Det är derför jag velat hafva fram frågan, för att Riksdagen skulle blifva i tillfälle att yttra sig i densamma. Jag tror också, att det vore lättare att nu få igenom en sådan sak i Riksdagen i dess helhet, ty jag tror, att det, särskildt med afseende å behandlingen af försvarsfrågan, finnes många af Första Kammarens ledamöter, som just tänka på den här frågan och just vilja hafva ett bestämdt uttalande, och dessa anse helt säkert i likhet med mig, att ett antagande af utskottets förslag skulle vara ett lappverk. De flesta vilja nog, tänker jag, hafva ett uttalande i principfrågan. Det är, som sagdt, derför, som jag velat föreslå återremiss för tillfället, för att få ett uttalande, om det också vore i den rigtningen, att kommunen endast skulle tillfrågas. Jag skall naturligtvis ej underlåta att sörja för, att, i fall frågan skulle blifva återremitterad, det framkommer motion i så långt gående rigtning som möjligt, på det att utskottet må blifva i tillfälle att yttra sig i frågan.

Jag yrkar naturligtvis fortfarande återremiss.

Herr Centerwall: Herr talman! Jag skall icke yttra mig mycket, då min vän på stockholmsbänken har uttalat sig i frågan och stält sig på samma ståndpunkt, som jag intager i densamma. Men det är dock en sak, som jag vill understryka, och det är, att utskottet varit fullt enhälligt i sitt beslut, oaktadt inom utskottet funnits representanter för flera olika rigtningar i denna fråga.

Vidare vill jag också fästa uppmärksamheten på, att utskottets beslut fattats på förslag just af personer, som kanske gjort sig mera förtjenta om nykterheten och sträfvandena derför än de allra flesta andra. Jag är derför förvånad öfver, att herr Styrlander icke är belåten.

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

Det är icke meningen att underkänna herr Styrlanders principer, åtminstone gör icke utskottet det i sin helhet. Det har icke heller varit meningen att skjuta undan frågan, utan utskottet har tänkt sig, att när utskottet uttalat sig så tydligt, som det gjort, att »utskottet vill, i detta sammanhang, uttala den förhoppning, att i den nya förordning angående försäljning af vin och maltdrycker, som ej länge torde låta vänta på sig, hänsyn tages till önskemålet om utsträckt kommunal bestämmanderätt i hithörande frågor» — när utskottet, säger jag, uttalat sig så tydligt — har utskottet ansett, att detta kan vara en tillräcklig påskjutning på den utredning, som kommer att verkställas rörande maltdrycksförordningen i dess helhet. Och det är ju för öfrigt klart, att det icke blott är klämmen, utan äfven motiveringen, som kommer fram. Derigenom har man vunnit det egentliga målet utan att göra sig skyldig till hvad vi uti utskottet togo oss friheten anse såsom en formel oegentlighet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Då jag i likhet med herr Styrlander icke finner mig belåten med det förslag, som utskottet här framlagt, vill jag med några ord motivera denna min uppfattning.

Då försvarsfrågan för närvarande intager en så dominerande ställning, som den gör, är det helt naturligt, att uppmärksamheten mer än vanligt äfven fästes å förhållandena vid våra lägerplatser.

Jag hörde här om dagen, huru en framstående regementschef beklagade sig öfver, att våra värnpligtige missbrukade maltdrycker vid lägerplatserna. Han upplyste nemligen, att det icke alls var någonting ovanligt, att värnpligtig, innan han börjar sitt dagsarbete, inmundigar ända till 3 à 4 halfvor öl. Följderna deraf kunna vi tänka oss. Det är ej att undra öfver, att ordentliga och redbara föräldrar med vemod tänka på den tid, då de måste sända sina söner att en längre tid vistas å dessa platser. Det är vår pligt att undanrödja ifrågavarande missförhållande, och jag tror, att den goda viljan dertill finnes hos alla.

Från Första Kammar-håll hörde jag dessutom uttalas den mening, att hvarken en inskränkning af utskänkningen under sön- och helgdagar eller en inskränkning af utskänkningen å marketenterier under hvardagarne vore tillräcklig att stäfja ölmissbruket å lägerplatserna, utan derifrån uttalades den förmodan, att om Riksdagen ginge in på den vägen, skulle man endast hjelpa till att få ölkrogen fram i någon annan form; man t. ex. fruktade för, att ölvagnarne skulle komma i stället. Jag tror också, att man får taga denna fråga i betraktande och att, om vi besluta oss för en skrifvelse, vi få göra den så utsträckt som möjligt och icke stanna vid inskränkning under sön- och helgdagarne eller ens vid marketenterierna, utan äfven tänka på andra nu antydda eventualiteter.

Jag tror derför, att det vore oklokt af Riksdagen och särskildt dess Andra Kammare att nu aflåta en skrifvelse af den inskränkning, som utskottet föreslår.

Jag skulle således önska, att kammaren bifölle herr Styrlanders yrkande om återremiss, på det att, såsom han äfven antydde, tillfälle

måtte beredas att inkomma med motioner, som gåfve utskottet anledning gå längre, än hvad det gjort i föreliggande betänkande.

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

Det är med anledning däraf som jag tager mig friheten understödja herr Styrlander i hans yrkande om återremiss.

Friherre Ericson: Herr talman, mina herrar! Det synes mig, som om det egentligen vore om medlen, som åsigterna äro delade. Hvad sjelfva målet eller åtminstone slutmålet vidkommer, tror jag, att de flesta äro temligen eniga; och detta slutmål är helt visst, att de starkare maltdryckerna helt och hållet komma bort från marketenterierna å mötesplatserna. För min del tror jag, att detta mål näppeligen kan vinnas förr, än vi kommit så långt, att det blifvit uppdragen en författningsenlig gräns mellan de starkare och de svagare maltdryckerna. Det är väl den tidpunkten, som vi få lof att invänta. Ty litet hvar anser man nog, att det skulle vara motbjudande att neka en soldat att få ett glas svagdricka.

Nu hafva vi emellertid i pressen sett, att maltdryckskomitén icke ansett lämpligt, att en dylik gräns uppdrages, dels till följd af de tekniska svårigheter, som dermed skulle vara förenade och dels till följd deraf, att kontrollen skulle i väsentlig grad fördyras.

Mot denna åsigt finnes ju emellertid ett par reservanter. Derjemte vill jag påminna om, att vi haft ett uttalande i frågan af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, hvilken, om jag mins rätt, i statsrådsprotokollet för den 21 december på tal om beskattning af maltdrycker yttrar, att det bör uppdragas en gräns mellan starkare och svagare maltdrycker; de svagare maltdryckerna blifva helt och hållet skattefria, men de starkare beskattas. Då vi hafva hört ett sådant uttalande af en af statsrådets ledamöter, så hafva i all anledning antaga, att den dag icke kan vara långt aflägsen, då verkligen förslag om införande af en dylik författningsenlig gräns mellan starkare och svagare maltdrycker för Riksdagen framlägges. När den dagen kommer, skall för visso jag och säkerligen många med mig inom armén göra hvad på oss beror, för att de starkare maltdryckerna måtte helt och hållet försvinna från marketenterierna. Det är inom armén en ganska utbredd åsigt, att den tiden ganska väl kan anses vara inne, då de starkare maltdryckerna kunna aflägsnas från marketenterierna, och jag instämmer fullkomligt med hvad herr Styrlander yttrat — jag mins ej, om det var i den motion, han i år afgifvit, eller i fjorårets — att borttagande af ölförsäljningen vid marketenterierna säkerligen icke nu skulle möta större svårigheter än borttagandet af bränvinsutskänkningen år 1881. Jag mins den tiden mycket väl. Man tyckte då i allmänhet, att det var något hårdt, att icke en gammal soldat skulle få taga sig en sup, och det hystes betänkligheter mot förslaget äfven ur den synpunkten, att man fruktade, att man skulle få lönkrogar att kämpa med. Emellertid gick saken enkelt och utan svårighet. Visserligen förekom på ett eller annat ställe någon lönkrog, men lönkrögeriet var icke värre, än att det gick att stäfja, och naturligtvis äro lönkrogar med öl mycket svårare att åstadkomma än sådana med bränvin. Jag tror derför, att det icke skall möta några nämnvärda svårigheter att afskaffa all handel med starkare maltdrycker från

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

marketenterierna å lägerplatserna, när vi kommit derhän, att det uppdragits en författningsenlig gräns mellan starkare och svagare maltdrycker.

Hvad utskottets förslag beträffar, torde detsamma blifva ganska svårt att genomföra i praktiken. Ty om detta förslag blir antaget och Kongl. Maj:t i enlighet dermed bestämmer, att starkare maltdrycker icke få under vissa förhållanden utskänkas å lägerplatserna, hvar skola då de militära myndigheterna draga upp gränsen mellan starkare och svagare maltdrycker?

Herr talman, jag har intet yrkande att göra. Jag har endast velat begagna tillfället att uttala min uppfattning rörande ölutskänkningen å mötesplatserna.

Herr John Olsson i Stockholm: Det var med synnerlig tillfredsställelse, som jag hörde en så högt uppsatt militär som den siste talaren yttra sig i den rigtning, han gjorde. Jag tackar honom för hans anförande och ber att få instämma med honom beträffande önskvärdheten af att få bort de starkare maltdryckerna från lägerplatserna. Klart är ju också, att förr än man får en lagstadgad gräns mellan svagare och starkare maltdrycker, förr är det icke möjligt att råda fullständig bot för de missförhållanden, som för närvarande förefinnas.

Men detta hindrar icke — synes det mig — att, under afvaktan på, att denna lagstadgade gräns kommer till stånd, vidtaga de åtgärder, som vi kunna för att stäfja de missförhållanden, som nu råda, och jag tror, att åtskilliga dylika kunna vidtagas. För min del är jag öfvertygad om, att den åtgärd, som herr Styrlander föreslagit, nemligen att lägga uti kommunernas händer rättigheten att inskränka ölhandeln å lägerplatserna under sön- och helgdagar, skulle vara att föredraga.

Det finnes naturligtvis ett skäl, som talar för utskottets uppfattning, nemligen att man med denna mindre långt gående inskränkning möjligen skulle få Första Kammarens bifall. Men som utskottet sjelft upplyser, har Första Kammaren i fjor afslagit just en sådan framställning, som utskottet i år föreslagit, med någon högst obetydlig skilnad. Det är således mycket antagligt, att, om Andra Kammaren besluter sig för en sådan framställning, som utskottet föreslagit, Första Kammaren äfven i år kommer att afslå denna moderata hemställan. Under sådana förhållanden synes det mig, att man icke bör taga hänsyn till den omständighet, jag antydt, och som, efter hvad jag förmodar, legat under utkottets hemställan, att man möjligen skulle kunna få med Första Kammaren, utan man bör, menar jag, besluta sig för det förslag, som går längst och bäst råder bot för missförhållandena, nemligen herr Styrlanders förslag.

Nu anmärker herr Eklund mot detta förslag, att det skulle åstadkomma en undantagslagstiftning, i det herr Styrlander endast föreslagit, att vederbörande *kommunalstämma* skulle hafva rättighet att förbjuda utskänkning, och denna anmärkning är utan tvifvel rigtig, ty härigenom skulle på utskänkningen på lägerplatser tillämpas en annan princip än på andra dermed ungefär jemnstälda former af utskänkning, såsom utskänkningen på ångbåtar och dylikt. Nu har emellertid under dagens debatt herr Styrlander inskränkt sig till att yrka återremiss, för att

derigenom bereda utskottet tillfälle att vidtaga en ändring i syfte att undanrödja den anmärkning, som herr Eklund framstält. Utskottet kan, i fall det får ärendet till sig återremitteradt, formulera utlåtandet så, att i stället för kommunalstämma sättes t. ex. vederbörande kommunalmyndigheter. Då kan icke den anmärkning, som herr Eklund framstälde, rigtas mot förslaget, och jag tror, att kammaren skulle vara mera benägen att få en sådan hemställan än den, som i fjor afslogs af Första Kammaren.

Ang. utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

På denna grund ber jag, herr talman, få hemställa, att kammaren måtte återremittera ärendet. Man skulle då genom utskottets omformulering af sin hemställan — möjligen kan för denna omformulering erfordras en motion, som i sådant fall skulle kunna väckas under den närmaste tiden — kunna få en tillfredsställande kläm, och jag tager för gifvet, på grund af ett yttrande, som fäldes af en talare på stockholmsbänken, att utskottet då icke skulle vara obenäget att gå kammarens önskan till mötes.

På dessa grunder yrkar jag, som sagdt, ärendets återremitterande.

Herr *Nyström* instämde häruti.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen i afseende å utlåtandets båda punkter framstälda särskilda propositioner beslöt kammaren att till utskottet återremittera utlåtandet.

§ 9.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag

dels till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

n:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för utrotande af ollonborrar;

n:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

dels till Riksdagens skrifvelse n:o 14 till fullmägtige i riksgäldskontoret, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende.

Vidare anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 16, angående val af tre fullmägtige i riksbanken och tre suppleanter för Riksdagens samtlige fullmägtige i nämnda verk;

n:o 17, angående val af ordförande och två fullmägtige i riksgäldskontoret jemte tre suppleanter för samtlige fullmägtige i nämnda verk;

dels till Riksdagens förordnanden:

n:o 18, för tre fullmägtige i riksbanken;

n:o 19, för tre suppleanter för Riksdagens fullmägtige i riksbanken;

n:o 20, för ordförande och två fullmägtige i riksgäldskontoret; och

n:o 21, för tre suppleanter för fullmägtige i riksgäldskontoret.

Slutligen anmäldes och godkändes följande inkomna förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nemligen:

från särskilda utskottet n:o 1:

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående användande af det af 1900 års Riksdag till anskaffning af fältartillerimateriel och ammunition för år 1901 afsatta belopp; och

från bevillningsutskottet:

n:o 22, med anhållan om förslag till bestämmelser om arfsskatts utgörande i vissa fall; och

n:o 23, i fråga om ändrad lydelse af 1 och 7 §§ i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

	herr	*N. Olsson* i Ättersta	under	5	dagar	fr. o. m.	den	28	dennes;
	»	*O. Larsson* i Mörtlösa	»	3	»	»	»	28	»
	»	*K. F. G. Almqvist*	»	2	»	»	»	1	nästk. mars;
	»	*A. Hansson* i Solberga	»	3	»	»	»	1	» »
	»	*K. A. Danielsson*	»	5	»	»	»	2	» »
	»	*C. A. Trolle*	»	8	»	»	»	2	» »
och	»	*P. Pehrsson* i Åkarp	»	8	»	»	»	2	» »

§ 12.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 35, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel; och

n:o 36, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens tredje hufvudtitel;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 9, i anledning af väckt motion om tullfrihet för blyhvitt;

n:o 10, i anledning af väckt motion om höjande af tullen å spelkort;

n:o 11, i anledning af väckt motion angående upptagande af guldklorid m. fl. kemisk-tekniska preparater under särskilda rubriker i tulltaxan samt om nedsättning af tullen för desamma; och

n:o 12, i anledning af väckt motion om höjning af stämpelafgiften för depositionsräkning samt införande af stämpelafgift för sparkasseräkning; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 20, i anledning af väckt motion angående ändring af 7—11 §§ af 5 kap. strafflagen i fråga om rätt till nödvärn; och

n:o 21, i anledning af väckt motion om utfärdande af lagbestämmelser mot spioneri.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,16 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Fredagen den 1 mars.

Kl. 1/2 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 nästlidne februari.

§ 2.

Upplästes ett så lydande intyg:

Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare M. Arhusiander, som någon tid lidit af *bronkit*, bör fortfarande under några dagar hålla sig inne, hvilket härmed på heder och samvete intygas. Stockholm den 1 mars 1901.

Ernst Fogman,
legit. läkare.

§ 3.

Herr talmannen lät uppläsa följande två till honom af fullmägtigen i riksbanken H. R. Törnebladh i afskrift öfverlemnade telegram:

Bankofullmägtigen Törnebladh.

Riksbanken. Stockholm.

Styrelsen anser sig böra meddela, att två af kontorets revisorer samt tre af suppleanterna anmält sig förhindrade att i revisionsarbetet deltaga.

Norberg.

Bankofullmägtigen Törnebladh.

Riksbanken. Stockholm.

Af revisorerna:
Persson och Ros.

Af suppleanterna:
Sjöberg, Rhodin och Larsson.

Norberg.

Efter uppläsande häraf beslöt kammaren i enlighet med herr talmannens hemställan, att i stället för de personer, som sålunda afsagt sig de dem lemnade uppdrag, skulle väljas två revisorer och tre suppleanter, äfvensom att uppdraga verkställigheten häraf åt de vid detta riksmöte af kammaren redan tillsatte valmän och suppleanter för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott n:o 3 herr *P. Jönssons* i Färeköp å kammarens bord hvilande motion, n:o 169.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtande och memorial n:is 8, 35 och 36, bevillningsutskottets betänkanden n:is 9, 10, 11 och 12 samt lagutskottets utlåtanden n:is 20 och 21.

§ 6.

Herr *W. Styrlander* aflemnade en motion, n:o 170, om ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af tvenne inom kammaren väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tillsyn öfver utackorderade fosterbarn.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *A. Cervin* under 6 dagar fr. o. m. den 4 dennes;
» *J. Hjelmérus* » 6 » » » 4 »
» *O. H. Svensson* i Saläng under 5 dagar fr. o. m. den 5 dennes;
» *J. A. Kinnman* under den 2 dennes;
» *C. E. Johansson* i Berga under 5 dagar fr. o. m. den 4 dennes
och » *E. A. Smith* » 3 » » » 2 ».

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,47 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.